

**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**OKULÖNCESİ DÖNEMDE ÖĞRETMENLERİ TARAFINDAN YAŞITLARINA
GÖRE ÜSTÜN VE ÖZEL YETENEKLİ OLARAK ADAY GÖSTERİLEN
ÇOCUKLARIN GELİŞİM ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ**

Özge SELÇUK BOZKURT

**Özel Eğitim Programı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ANKARA
2007**

**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**OKULÖNCESİ DÖNEMDE ÖĞRETMENLERİ TARAFINDAN YAŞITLARINA
GÖRE ÜSTÜN VE ÖZEL YETENEKLİ OLARAK ADAY GÖSTERİLEN
ÇOCUKLARIN GELİŞİM ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ**

Özge SELÇUK BOZKURT

**Özel Eğitim Programı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Necate BAYKOÇ DÖNMEZ**

**ANKARA
2007**

ÖZET

Özge SELÇUK BOZKURT, “Okulöncesi Dönemde Öğretmenleri Tarafından Yaşıtlarına Göre Üstün Ve Özel Yetenekli Olarak Aday Gösterilen Çocukların Gelişim Özelliklerinin İncelenmesi” Özel Eğitim Programı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.

Bu araştırma, Ankara ili merkez ilçesinde kamu kuruluşlarına bağlı kreş, yuva ve bakımevlerine devam eden, öğretmenleri tarafından üstün ve özel yetenekli olduğu düşünülen 3–6 yaş grubu çocukların öğretmenleri ve velileri ile bu çocukların bebeklik ve okulöncesi döneme ait gelişim özelliklerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmacı tarafından geliştirilen, “Çocuk Gelişim Formu”; velilerin ve öğretmenlerin çocuğu bilişsel, dil, fiziksel ve sosyal-duygusal gelişim alanlarında değerlendirirken, birbirleri ile ne kadar tutarlı olduğunu ölçmektedir.

Tablo ve grafikler; öğretmenleri tarafından üstün yetenekli olabileceği düşünülen çocukların gelişim özellikleri ve veli-öğretmen değerlendirmeleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Hem öğretmen hem de veli tarafından yetenek alanları onaylanmış öğrencilerin veli-öğretmen formları dikkate alınmıştır. Bazı kurumların veli-öğretmen bilgilerini vermek istememesi üzerine sadece gelişim bilgi formu uygulanmış ve tüm formların anne-baba bilgileri değerlendirmeden çıkartılmıştır.

Yapılan incelemeler sonucunda ailelerin çocuklarının, dil ve bilişsel gelişim alanlarında öğretmenlere göre değerlendirme düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Üstün Yetenek, Özel Yetenek, Okulöncesi Dönem

ABSTRACT

Özge SELÇUK BOZKURT, “Study Of The Development Features Of Children Nominated By Teachers In Preschool Period As Gifted And Talented In Accordance With Their Peers” Special Education, Master Thesis, Ankara, 2007

This research is conducted in order to identify the infancy and pre school period development characteristics of 3-6 aged children with their teachers and parents attending nursery, playschool and day-care centers of public organizations in the central district of Ankara province considered as gifted and talented by their teachers

While parents and teachers evaluating the child in the areas of cognitive, language, physical and social-emotional development by means of “Child Progress Form” developed by the researcher , it also evaluates how coherent they are.

Tables and graphics are prepared by taking into account of the parent-teacher evaluations and development characteristics of children considered as gifted and talented by their teachers. Parent-teacher forms are taken into account that are both confirmed by teacher and parent. Due to unwillingness of some organizations in delivering the parent-teacher information, only the progress information form is applied and all the parental information is excluded from evaluation.

In conclusion of the research it has been appeared that the evaluation levels of parents are high with respect to teachers.

Key words: Gifted Children, Talented Children , Preschool Period,

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamada, çalışmayı yönlendiren ve katkı sağlayan tez danışmanım; Sayın Prof. Dr. Necate BAYKOÇ DÖNMEZ' e

İstatistik bilgisi ile zor anımda yardımını esirgemeyen Dr. Haluk ÜNSAL'a

Çalışmamın başından sonuna kadar tüm sabır ve anlayışı ile desteğini, yardımlarını benden esirgemeyen ve değerli fikirleri ile çalışmama katkıda bulunan “dost ötesi” arkadaşım Uzm. Saniye BENCİK'e,

En zor dönemlerimde sabırları ile bana maddi-manevi destek olan ve desteğini çalışmamın her aşamasında hissettiren sevgili annem Mesude SELÇUK, babam Güray SELÇUK, ablalarım Müge SELÇUK ve Mine BURKAY'a. Sadece “eşim” olduğu için Murathan BOZKURT'a

Çalışmamın gerçekleşmesinde katkıda bulunan tüm kreş yönetici, çocuk gelişim uzmanlarına, öğretmenlerine ve velilerine,

...tüm kalbimle teşekkür ederim.

	Sayfa
	No
İÇİNDEKİLER	
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	iv
TABLolar DİZİNİ	iiv
ŞEKİLLER DİZİNİ	iiiv
1. GİRİŞ	1
2.1. ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARLA İLGİLİ	
TERİMLER VE TANIMLAR	2
2.2. ÜSTÜN YETENEKLİLİĞE İLİŞKİN GÖRÜŞLER	5
2.3 ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN AYIRTEDİCİ	
ÖZELLİKLERİ	7
2.4 ÜSTÜN YETENEKLİLİK TİPLERİ	9
2.4.a. Genel Zihinsel Yetenek	9
2.4.b. Özel Akademik Yetenek	10
2.4.c. Yaratıcı veya Üstün Düşünce	10
2.4.d. Liderlik Alanında Üstün Yetenek	11
2.4.e. Üstün Psiko-motor Yetenek	11
2.4.f. Güzel Sanatlarda Üstün Yetenek	12
2.4.g. Müzik	12
2.4.h. Drama	12
2.4.i Sanat	13
2.5 ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN BELİRLENMESİ	14
2.5.a.Tarihçe	14
2.6 GÜNÜMÜZDE ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN	
BELİRLENMESİ	16

2.6.a Geleneksel Belirleme Yöntemleri	17
2.6.b. Geleneksel Olmayan Belirleme Yöntemi	17
2.6.c. Üstün Yetenekli Çocukların Belirlenmesinde Ailenin Rolü	19
2.6.d. Üstün Yetenekli Çocukların Belirlenmesinde Öğretmenin Rolü	20
2.6.e. Üstün ve Özel Yetenekli Çocukların Erken Dönemde Belirlenmesi	22
2.7. ÜSTÜN VE ÖZEL YETENEKLİ OKULÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ GELİŞİM ÖZELLİKLERİ	26
2.7.a. Kişilik Özellikleri	29
2.7.b. Bilişsel Gelişim	30
2.7.c. Fiziksel Gelişim	31
2.7.d. Dil Gelişimi	32
2.7.e. Sosyal Gelişim	34
3. GEREÇLER VE YÖNTEM	37
3.1. Araştırmanın Amacı	37
3.2. Temel Problem	37
3.3. Alt Problemler	37
3.4. Araştırmanın Evreni	38
3.5. Araştırmanın Örneklemi	38
3.6. Veri toplama Araçları	39
3.7. Veri Toplama Yöntemleri	40
3.8. Verilerin Analizi	41
4. BULGULAR	42
5. TARTIŞMA	55
6. SONUÇLAR	69
7. ÖNERİLER.....	74
8. KAYNAKLAR	75
9. EKLER.....	79

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 4.1 Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Yaşa ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	39
Tablo 4.2 Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Yetenek Alanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı	43
Tablo 4.3 Örnekleme Grubunu Oluşturan Çocukların Cinsiyete Göre Bebeklik Dönemine Ait Gelişim Özelliklerinin Kazanımının Dağılımı	47
Tablo 4.4 Örnekleme Oluşturan Çocukların Okul Öncesi Dönemde En Sevdiği Oyuncakların Dağılımı.....	46
Tablo 4.5 Örnekleme Oluşturan Çocukların Velilerinin, Çocuklarına Ayırdıkları Zamanı Hangi Aktiviteleri Yaparak Değerlendirdiklerine Dair Sorulan Soruya Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	49
Tablo 4.6 Örnekleme Oluşturan Çocukların İlgi Alanlarına Göre Dağılımları.....	50
Tablo 4.7 Örnekleme Yer Alan Çocukların Sağlık Sorunlarına Göre Dağılımı.....	51
Tablo 4.8 Örnekleme Yer Alan Çocukların Velilerinin, Ailelerinde Üstün Veya Özel Yetenekli Kimlerin Olduğuna Dair Sorulan Soruya Verdikleri Cevapların Dağılımı	52
Tablo 4.9 Bilişsel Gelişim Alanına İlişkin Toplam Puanın Veli ve Öğretmen Görüşlerine Göre t-testi Karşılaştırması.....	53
Tablo 4.10 Motor Gelişim Alanına İlişkin Toplam Puanın Veli ve Öğretmen Görüşlerine Göre t-testi Karşılaştırması.....	53
Tablo 4.11 Dil Gelişim Alanına İlişkin Toplam Puanın Veli ve Öğretmen Görüşlerine Göre t-testi Karşılaştırması.....	54
Tablo 4.12 Sosyal-Duygusal Gelişim Alanına İlişkin Toplam Puanın Veli ve Öğretmen Görüşlerine Göre t-testi Karşılaştırması.....	54

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 4.1 Örnekleme Oluşturan Tüm Öğrencilerin Cinsiyet ve Yetenek Alanlarına Göre Dağılımı	44
---	-----------

GİRİŞ

Okul öncesi eğitimin önemi gün geçtikçe daha da artmaktadır. Eğitimin en önemli amaçlarından biri bireyin içinde bulunduğu çevreye dengeli bir şekilde uyum sağlayabilmesini gerçekleştirmektir. Okul öncesi eğitimi ile çocukların sosyal, bilişsel, fiziksel, dil ve özbakım gelişimleri alanlarında dengeli ve sağlıklı yetişmelerinin sağlanması amaçlanmaktadır. Hayatın ilk yıllarında alınan eğitim daha sonraki yaşlarda öğrenme yeteneğini ve akademik başarı düzeyini etkilemektedir (1).

Üstün ve özel yetenekli çocuklar, toplumda yaklaşık %2 oranında daima mevcut olmuşlar ve olacaklardır (2).

Erken çocukluk döneminde üstün ve özel yetenekli çocukların ebeveynleri, erken müdahalede önemli bir role sahiptir. Anne ve babalar çocukların ilk öğretmenleridir ve çocukların yeteneklerini geliştiren kişilerdir. Dolayısıyla aile, eğitimci ve öğretmenlerin erken yıllarda yönlendirilmesi ve üstün yetenekli çocukların gerçek performanslarını ortaya koyabilecekleri ortamlar sağlaması gerekmektedir (3).

Bebeklik döneminde erken belirti gösteren çocukların ebeveynleri tarafından belirlenmeleri kolay olmaktadır. Okul döneminde ise öğretmenlerin sınıf ortamında üstün ve özel yetenekli çocukları normal gelişim gösteren çocuklarla beraber gözlemlene ve farklı gelişim gösteren çocukları kolaylıkla fark edebilecekleri bir ortama sahip olmaları; onların bu çocukları erken fark edebilmelerine olanak sağlamaktadır. Ancak ebeveynler, sadece kendi ya da yakın çevresindeki birkaç çocukla kıyas yapma şansına sahiptir. Bu da okul çağı döneminde öğretmenlerin üstün ve özel yetenekli çocukları belirlemede bir adım önde olmalarını sağlamaktadır (4).

Bebeklik ve okul öncesi dönemde üstün yetenekli çocukların niceliksel ölçümlerle değerlendirilmesinin güçlüğünden dolayı; anne baba ve öğretmen gözlemlerinin değerlendirilerek bu dönemdeki üstün yetenekli özelliklerinin belirlenmesi erken tanılama ve eğitim programlarının hazırlanmasında oldukça önem taşımaktadır (3) .

2.1 ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARLA İLGİLİ TERİMLER VE TANIMLAR

Üstün yetenekli çocuklar için değişik terimler kullanılmaktadır: “Harika çocuk”, “akıllı çocuk”, “üstün zekâlı çocuk”, “dahi çocuk”, “özel çocuk”, “zeki çocuk”, “yüksek düzeyde yetenekli”, “yüksek düzeyde potansiyele sahip çocuk” bunlardan bazılarıdır.

Kullanılan bu terimlere bakıldığında “özel yetenek” ve “zekâ” kavramları göze çarpmaktadır. Özel eğitim alanında çalışan bazı uzmanlar bu iki kavramı, “üstün yetenek” başlığı altında toplama yoluna giderken, diğerleri bunların iki ayrı kavram olduğunu ve kesinlikle aynı başlık altında toplanamayacağını savunmuştur (5).

Amerika’da 1977 yılında toplumda “üstün zekâlı” ve “üstün yetenekli” kavramları arasındaki karışıklıkları önlemek amacı ile bu alanda yeterli ve yetkili kişilerden oluşan Eğitim Komisyonu (USOE), üstün yeteneği şu şekilde tanımlamıştır:

“Seçkin yeteneklerinden dolayı yüksek seviyeli iş yapmaya yeterli olduğu, bu alanda profesyonel olarak bilinen kimseler tarafından belirlenmiş çocuk, üstün yetenekli çocuktur” .

Üstün yeteneklilerle ilgili tanımların değişik yaklaşımlar çerçevesinde farklılaştığı görülmektedir. Üstün yetenekliler ile yapılan ilk tanımlar yetenek düzeyini ayırt etmeyi amaçlayan zekâ testlerine bağlı tanımlardır. Bu tanımlara göre “güvenilirlik ve geçerliliği olan anlık ölçeklerinde “sürekli olarak 110-130 düzeyinde başarı gösterenlere **üstün yetenekli**”, aynı tür ölçeklerde sürekli olarak 130-200 arasında başarı sağlayabilenlere ise “**çok üstün yetenekli**” denmektedir.

Üstün özel yetenek ise “anlık ölçeklerinde sürekli olarak en az 120 puan sağladıktan sonra müzik, resim, matematik, fen bilimleri gibi özel yetenek alanlarından birinde olağan üstü özel yetenek gösterenlere” denmektedir (6).

Günümüzde ise bilim ve teknik alanında yetenekliliğe “**üstün zeka**”, güzel sanatlar alanında yetenekliliğe ise “**üstün özel yetenek**” tanımlaması yapılmaktadır. Bu alanda çalışan bazı kişiler ise her iki grubu “üstün yetenek” adı altında ele almaktadırlar (7).

Günümüzde Renzulli' nin (1977) yapmış olduğu tanım büyük kabul görmektedir. Renzulli, üstün zekânın, insan yapısının üç temel ögesi arasındaki etkileşiminden ortaya çıktığını ileri sürmüştür

Üstün yetenekli çocukların bu özelliklerinin kendisine ya da bunları geliştirebilme kapasitesine doğuştan sahip olduğunu belirtmektedir. Bunlar:

Genel-mantıksal gelişimde ortalamanın üstünde olmak; Bu kavramı genel ve belli bir konuda yetenek açılarından tanımlamıştır (2,8). Birinci temel özellik içerisinde yer alan **genel yetenek** soyut düşünebilme, **Özel yetenek** ise belirli bir problem, çalışma alanı, ve benzerlerine karşı yüksek düzeyde ilgi, heves, hayranlık, bağlılık duyma kapasitesi; sebatkar, azimli, sabırlı, kararlı olma, çok çalışabilme ve kendini (9).

Genel yetenek; bilginin işlenmesi deneyimlerin bütünleşmesi ve soyut düşünme, sözel ve sayısal akıl yürütme, uzaysal ilişkiler, bellek ve sözcük dağarcığına ilişkin uyum gösterme ve yeni durumları şekillendirme, bilgi işlemi otomatikleştirme, yeni bilgilerin hızlı, sağlıklı ve seçici olarak hatırlanmasına ilişkin kapasitesi... gibi şeyleri kapsarken belli yetenekler; daha özel bazı aktivitelere özgü bilgi, beceri ve yetenekleri kapsamaktadır (2,8,9). Belirli bir işe adayabilme kapasitesi; önemli bir işin üstesinden gelebileceğine ilişkin bireylerin kendine olan inancı, güveni, aşağılık duygusundan arınmış olması; belirli alanlardaki önemli sorunları görebilme ve gelişmelere ayak uydurabilme yeteneği; bireyin çalışmalarında yüksek standartları belirlemesi ve dıştan gelen eleştirilere açık olması; estetiğe dayanan zevk, kalite ve mükemmellik anlayışı ile yaklaşması gibi özellikleri içermektedir (9).

Üstün yaratıcılık düzeyi göstermek, yani sorunların çözümüne iraksak düşünme (*divergent*) boyutu ile yaklaşmak; bireyin yaratıcı başarılarının üstün yeteneklilik için önemli bir faktör olduğunu belirtmektedir (2,8). **Yaratıcılık**, düşüncenin akıcılık, esneklik ve özgünlüğü; deneyime açık olma, yenilik ve değişikliğe karşı alıcı olma; ayrıntıya, düşünce ve maddelerin estetik niteliklerine duyarlı olma özelliklerini içermektedir (9).

Yüksek görev anlayışı diyebileceğimiz, kendini ele aldığı konuyu tamamlamaya adama; yani güdüleme ve güdülenmede üst düzeyde olma, bir

sorunun doğurabileceği sonuçları görebilme yeteneği; bu, diğer iki ögeye nazaran zihinsel olmayan bir özelliktir. Renzulli bu kavramı, belli bir problemi çözmek için gerekli enerjinin sağlandığı rafine olunmuş ve odaklanılmış bir çeşit motivasyon olarak tanımlamaktadır (2,8).

Güdülenme, güçlü bir benliğe ve sezgiye sahip olma, kendini olumlu algılama, kişisel çekicilik ve cesaret sahibi olma ve bunlara ek olarak sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyin elverişliliğinin sağlanması, ilgi alanlarının yeterli düzeyde olması, olumlu modellerin bulunması gibi çevresel öğelerde bireyin üstün olma niteliğini kazanmasında etkili olmaktadır (9).

İşte bu üç ögenin kesişim alanı üstün zekâlıları kapsamaktadır. Bu çocukların oranı %2 kabul edilmektedir. Üstün özel yetenekli çocuklar ise yaşlılarından en az iki yaş daha üst anlksal yeteneklere sahip olan ve resim, müzik, plastik sanatlar, fen... vb alanlardan bir ya da ikisinde olağanüstü performans gösterenlere denir.

Bu iki grup dışında, anlksal gelişimi akranlarından en az dört yıl ileride olan yani 1,5 yaşında iken 400 kelimeyi okuyabilen çocuklar da vardır. Bunlara “dahiler” denir. Bu çocukların düzeyini belirlemek için ölçüm yapmaya gerek yoktur (2,8).

Geçmişten günümüze yapılan tanımları birleştiren aşağıdaki zeka ve üstün yeteneklik tanımları kabul görmektedir:

Güzel'in aktardığına göre, Clark,yaptığı çalışmasında zeka; bireyin, bilişsel, duyuşsal, fiziksel ve sezisel işlevselliğinin bir bütünü olup, bireyin genetik özellikleri ile çevresel etkenlerinin etkileşmesi sonucu yaşam süresince artıp azalabileceğini belirtmiştir. Üstün yetenekliliğin ise; biyolojik kökenli bir kavram olup üstün düzeyde zekanın bir etiketi olarak beyindeki ileri ve hızlanmış gelişimlerin fonksiyonu şeklinde ifade edilebileceğini, bu gelişim kendini yüksek düzeyde bilişsel, duyuşsal, fiziksel duyumsama ve/veya sezgisel olarak gösterebileceğini belirtmiştir. Bu gelişimlerin sonucunda birey, yüksek akademik başarı, keşif ve icat yeteneği, yaratıcı davranışlar, liderlik yeteneği, bireysel ve bireyler arası ilişkilerde başarı görsel ve performansa dayalı sanatlarda yetenek gösterilebilmektedir (8).

1991 yılında toplanan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Konseyi, Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri Komisyonu Raporunda, “üstün zeka” ve “üstün özel yetenek” kavramları “üstün yetenek başlığı altında toplanmış ve şu şekilde tanımlanmıştır: “üstün yetenekliler, genel ve /veya özel yetenekleri açısından yaşlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği konunun uzmanları tarafından belirlenmiş kişilerdir”. Üstün yetenekliler, bu yeteneklerini geliştirmede normal eğitim programlarının yetersiz kaldığı kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda farklılaştırılmış programlara gereksinim duymaktadırlar (10).

2.2 ÜSTÜN YETENEKLİLİĞE İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Erken çocukluk döneminde sütun yetenekli çocuklar ve aileleri ile yapılan bir çalışmada üstün yetenekli çocukların daha meraklı öğrenmeye hevesli ve kendi kendini motive edici bir güce sahip olduğu ortaya çıkmakla birlikte, farkındalık yüzeyi gelişmiştir. Ailelerden toplanan kayıtlara göre bebeklik döneminde çok az uykuya ihtiyaç duydukları ortaya çıkmıştır. Görsel ve işitsel duyarlılıkları ve yaratıcılıkları gelişmiştir (11).

Kitano (1990)' nun üstün yetenekli çocuklar ve aileleri ile yaptığı bir araştırmanın bulgularına göre, ailelerin çocukların yeteneklerine karşı gösterdiği hassasiyet arttıkça, çocukların, kronolojik yaşlarının üzerinde puan almakta olduğu görülmüştür. Bu çocuklar, olumlu benlik algısı geliştirmekle birlikte içinde bulunduğu sosyal çevre ile çelişki yaşamaktadırlar (12).

Normal gelişim gösteren çocuklar kariyerleri ile ilgi plan yapmaya lise ya da üniversitede başlarken üstün yetenekli çocuklarda bu ilgi çok daha erken yaşlarda ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, bu çocuklara erken dönemde meslek seçimi ile ilgili danışmanlık verilmesi gerekmektedir. Üstün yetenekli çocuklar, sadece bilişsel alanda değil, diğer alanlarda da farklı gelişim göstermektedirler. Bu nedenle, uzmanlar, üstün yetenekli çocuklara eğitim verirken bireysel farklılıkları göz önünde bulundurmaktadır. Bu çocuklara karar verme mekanizmaları, kendi potansiyellerini geliştirme becerileri ve kim olduğunu fark etme yetisi kazandıracak yönde danışmanlık vermelidir (13).

Meador'un aktardığına göre; Hotulainen ve Schofield (2003) tarafından üstün yetenekli olarak tanımlanmış 37 çocuk üzerinde yaptıkları 10 yıl süren araştırma sonucunda bu çocukların büyük çoğunluğunun özel bir desteğe ihtiyacı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Meador, erken çocukluk döneminde bulunan üstün yetenekli çocukların özelliklerini şu şekilde sıralamıştır.

- Üstün yetenekli çocuklar yeni materyallerle karşılaştıklarında bunları kullanabilmek için daha az alıştırmaya ihtiyaç duymaktadırlar.
- Konuşmalarında farklı kelimeler kullanırlar
- Özel bazı alanlarda gelişmiş yetenekleri vardır. (okuma ve ya yaratıcılık gibi herhangi bir alan olabilmektedir.)
- Üstün yetenekli çocuk, erken yaşta okumayı öğrenemeyebilir fakat, her üstün yetenekli çocuk okumayı erkenden öğrenemeyebilir.
- Üstün yetenekli çocuk bir alanda başarıyken diğer alanda başarılı olamayabilir.
- Müzik ya da matematik alanında başarılı olan üstün yetenekli çocuk aynı başarıyı okuma ya da sosyal ilişkiler konusunda göstermeyebilir.
- Hem öğrenciler, hem de öğretmenler bu çocuklardan her alanda başarı bekledikleri için, bu beklentilerinden dolayı hayal kırıklığına uğramaktadırlar.
- Üstün ve özel yetenekli çocuklar hangi alanda üstün yetenekli ise o alanda şaşırtılacak derecede yaratıcıdırlar.
- Dikkat süreleri uzundur, seçtikleri aktivite ile uzun süre ilgilenebilirler.
- Sözel becerileri şaşırtıcı derecede gelişmiştir.

Üstün yetenekli çocukların tümü bu özellikleri göstermek durumunda değildir, bunun yanı sıra sınıf ortamı, çocukların kendi yeteneklerini ortaya çıkarmada yeterli olmayabilir.

Üstün yetenekli çocuklar, uygun şekilde desteklendiklerinde kendine güvenleri artmakta sosyal becerileri gelişmektedir. Çocukların gelişimine uygun olarak hazırlanan programlar, bilişsel gelişim seviyesini ve çalışma isteğini arttırmaktadır (14).

Yapılan bir araştırmada hatırlama becerisi üzerinde farklı yaş grubu ve zeka düzeylerinde 3 farklı grup çocukla çalışmışlardır. Çalışma grubunu 5 yaş üstün yetenekli; 5 yaş üstün yetenekli olmayan ve 7 yaş üstün yetenekli olmayan çocuklar oluşturmuştur. Yapılan karşılaştırmalı araştırma sonucuna göre 5 yaşındaki üstün yetenekli çocukların hatırlama becerilerini diğer 2 gruba kıyasla daha üstün olduğu sonucuna ulaşılmıştır (15).

Üstün yetenekli çocukların gelişiminde aile çok önemli bir etkiye sahiptir. Uygun ana-baba tutumları sayesinde, üstün ve özel yetenekli çocukların bilişsel ve algısal gelişimleri en iyi şekilde desteklenir (18).

2.3 ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN AYIRTEDİCİ ÖZELLİKLERİ

Üstün yetenekliler konusunda yapılan araştırmaların çoğunda üstün yetenekli çocukların özellikleri incelenmektedir. Bu çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimleri, ilgileri, öğrenme özellikleri, okul başarıları, kişilik, uyum ve etnik özellikleri gibi pek çok konu hakkında inceleme yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir (7). Bu çalışmaların temelinde üstün yetenekli çocuğu erken dönemde tanılamak yatmaktadır.

Üstün yetenekli çocukların erken yaşta belirlenmesi, yeteneklerini geliştirmek için ihtiyacı olan destek eğitimi alması ve uygun çevresel düzenlemelerin yapılması açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu çocukların erken dönemde gözlenen özellikleri şu şekilde sıralanabilmektedir, (2, 5, 16,17).

- Bebeklikte olağan dışı ataklık
- Yaşına göre uzun dikkat süresi
- Yüksek faaliyet düzeni
- Uykuya daha az ihtiyaç duyma

- Gelişimsel dönüm noktalarına daha hızlı ilerleme
- Keskin gözlem yapma
- Aşırı merak duyma,sürekli olarak nasıl ve niçin soruları sorma
- Olağanüstü hafıza
- Erken ve olağanüstü dil gelişimi
- Yüksek derecede öğrenme yeteneği
- Aşırı duyarlılık
- Muhakeme ve Problem çözme becerisi
- Mükemmeliyetçilik
- Sayılar, bulmacalar ve bul-yaplar ile oyun becerisini geliştirme
- Kitaplara aşırı ilgi duyma
- Daha az dış kontrole ihtiyaç duyma

Bir çocuğun üstün yetenekli olarak tanılanabilmesi için bütün bu özelliklerin hepsini birden göstermesi gerekmemektedir. Üstün yetenekli bir çocukta bazı özellikler daha belirgin iken bazıları daha zayıf olabilmektedir. Diğer taraftan aynı zekâ bölümüne sahip iki üstün yetenekli çocuktan birisinde üstün yetenekliliğe ait özelliklerden bazıları daha kuvvetli olarak gözlenirken diğer çocukta aynı özellikler değil başka özellikler belirgin olarak ortaya çıkabilmektedir. Bireysel farklılıkların olabileceği dikkate alınmalıdır (5).

Üstün yetenekli çocuklarda gözlemlenen özellikler tüm çocuklarda belli ölçülerde gözlemlenebilen özelliklerdir. Üstün yeteneğin bir göstergesi olabilmesi için bu özelliklerden birçoğunun çocukta ilgili yaş grubunun doğal olarak gösterdiği ölçülerin üzerinde bir düzeyde gözleniyor olması gerekmektedir (19).

İleri derecede görsel hafızası olan bu çocukların; erken yaşlarda gelişmiş olan bu yetenekleri, geçmiş ile ilgili olayları ve tecrübelerin şekil, boyut, doku, renk... gibi görsel elementlerin adeta bir fotoğraf karesi gibi hatırlanmasını içerir (11).

2.4 ÜSTÜN YETENEKLİLİK TIPLERİ

Üstün yetenekli çocukların yetenekleri birbirinden farklı özellikler göstermektedir. Yüksek performansa bağlı olarak çocuklar, genel zihinsel yetenek, özel akademik yetenek, yaratıcı veya üretken düşünce, liderlik yeteneği, güzel sanatlarda yetenek, psiko-motor yetenek alanlarından herhangi birinde veya birkaçında başarı göstermektedirler ve/veya potansiyel yeteneğe sahiptirler. Ancak bu alanlardan birinde veya birkaçında yetenekli olan çocuğun ilgili alana ait tüm özellikleri göstermeyebileceği göz önünde bulundurulmalıdır (5).

2.4.a. Genel Zihinsel Yetenek: Standart zeka testlerinin birinde 120 veya daha üzerinde zeka bölümüne sahip olan çocuklar “genel zihinsel yetenekli” olarak kabul edilmektedir. Genel zihinsel yeteneğe sahip çocukların gösterdikleri özellikler şunlardır (5,16,17).

- Sözcük dağarcığı geniştir.
- Belleği kuvvetlidir.
- Soyut kelimeler kullanır.
- Neden-sonuç ilişkilerini hızlı algılar.
- Yaşıtlarına göre ileri bir mizah anlayışına sahiptir.
- Yeni durumlara uyum gösterir ve onları şekillendirir.
- Geniş bir ilgi alanına sahiptir.
- Beceriklidir, problemleri ustaca çözer
- İstekli bir okuyucudur. Kitaplara karşı aşırı ilgilidir.
- Genel bilgi birikimi çoktur.
- Duygusal olarak güvenlidir.
- Daha az dış kontrole ihtiyaç duyar.
- Girişimci ve ataktır, yeni şeyler yapmak ister.
- Yüksek düzeyde soyut düşünür.
- Keşif içeren etkinliklerden hoşlanır.
- Bilgileri ezberleme dışında, onları kullanma kapasitesine sahiptir.
- Yeni fikirlerde, bağlantıları görmede, yenilikleri izlemede yaratıcıdır.
- Akranları ve ortam üzerinde baskın olma eğilimine sahiptir.
- Hızlı, kolay ve etkin öğrenir.

- Soyutlama, kavramlaştırma ve sentez yapma gücüne sahiptir.
- Hedefine ulaşmada inatçı ve mücadelecidir.
- Ahlaki konular, din ve politika gibi yetişkin konularına ilgileri vardır.

2.4.b. Özel Akademik Yetenek: Özel akademik yönden yetenekli çocuklar, başarı ve yetenek testlerinde yüksek performans göstermektedirler. Bu alandaki yeteneklilik matematik veya dil gibi sadece bir alanda üstün yetenekli olmayı kapsamakta ve genellikle diğer alanlarda ortalama düzeyde yetenek gözlenmektedir. Özel akademik yeteneğe sahip çocukların gösterdikleri özellikler şunlardır (5,16,17):

- İlgi alanında uzun bir dikkat süresine sahiptir.
- İlgi alanında hızlı, kolay ve daha az tekrarla öğrenir.
- İlgi alanına yönelik konularda çalışmayı diğer konulardan daha çok sever.
- Bir ya da daha fazla konuda geniş bir bakış açısı sergiler.
- Diğer alanlara nazaran ilgi alanındaki projeler üzerine gönüllü olarak zaman harcar.
- İlgi alanındaki bilgisini arttırmak için bu konuda daha bilgili olan kişilerden yardım ister.
- Yetenekli olduğu alanla ilgili kendisinin ve diğerlerinin yeteneği hakkında yargıda bulunur.

2.4.c. Yaratıcı veya Üstün Düşünce: Yaratıcı ve üretken düşünce genellikle “birbirinden bağımsız ya da farklı olarak düşünülen elemanları bir araya getirerek yeni düşünceler veya şekiller üretmek” olarak tanımlanmaktadır. Üstün yaratıcılık özelliğine sahip olan çocukların gösterdikleri özellikler şunlardır (20).

- Oldukça meraklıdır.
- İşleri kendi yöntemleriyle yapma eğilimleri vardır.
- Yalnız çalışmayı tercih eder.
- Deneyimlere açıktır.
- Aktif, akıcı bir hayal gücüne sahiptir.
- Bir hedefe ulaşmak veya bir problemi çözmek için bir çok yol düşünme yeteneği vardır.

- Beklenmedik zekice ve ukalaca cevaplar verme eğilimine sahiptir.
- Orijinal fikirleri vardır.
- Birbiriyle bağlantısız gibi görünen fikirler arasında alışılmışın dışında bağlantılar kurar.
- Maceraperesttir ve risk almaktan hoşlanır.
- Estetik duyarlılığa sahiptir.
- Ayrıntılarla aşırı derecede ilgilenir. (5,16,17)

2.4.d. Liderlik Alanında Üstün Yetenek: Liderlik yeteneği, diğer kişileri etkileme yeteneği olarak tanımlanabilmektedir (4). Liderlikte üstün yetenek gösteren çocuklar, grubu yönlendirme becerilerini kullanırlar ve güç durumları kolaylıkla aşabilirler. Bu çocuklar oyun, takım veya yarışma gruplarının lideri olmak isterler; sınıf ortamında istenen veya onaylanmayan sosyal davranışların, olayların planlayıcısıdır. Üstün liderlik yeteneğine sahip çocukların gösterdiği özellikler şunlardır (16, 20,).

- Yaşıtları ve yetişkinler tarafından aranan kişidir, oldukça popülerdir.
- Sosyal ilişkiler kurma ve sürdürme yeteneğine sahiptir.
- Empatik anlayışla dinleme becerisi sergiler.
- Grup ruhu oluşturma ve gerektiğinde grup elemanını destekleme becerisi sergiler. otoriter olmaktan ziyade grup içerisinde eşitlikçi bir yaklaşım sergiler.
- Yaşıtları arasında karar alıcı ve arabulucu olarak görülür.
- Girişkendir. Sorumluluklarının bilincindedir ve yeni durumlara kolaylıkla uyum sağlar.
- Karar alırken objektif bir bakış açısı sergiler.
- Başkalarını üretken davranışlara teşvik etme yeteneği sergiler.
- Kendini oldukça iyi bir şekilde ifade eder.
- Zeka, mizah ve ileri görüşlölüğü ile sosyal durumlara başa çıkmada alışılmadık kapasiteye sahiptir.

2.4.e. Üstün Psiko-motor Yetenek: Psiko-motor alanda üstün yetenekli olma; vücudun tümü ya da bir bölümündeki motor kasları kullanmada (hız, kuvvet, koordinasyon, denge, vb.) yüksek performans gösterme anlamındadır. Psiko-motor alanda üstün yetenek jimnastik, yüzme

ve atletizm gibi spor dallarını içerdiği gibi, ince motor becerilerdeki yetenekliliği (el sanatları vb.) de kapsamaktadır. Psiko-motor alanda yetenekli çocuklar çoğu zaman yüksek zihinsel performansa sahip değillerdir Psiko-motor alanda üstün yeteneğe sahip çocukların gösterdiği özellikler şunlardır (2,5)

- Ritmiktir
- Atletiktir
- Vücut geliştirmeye uygun yapıya sahiptir.
- Fiziksel etkinliklerde koordineli, dengeli ve güvenlidir.
- Oyun oluşturmada ve değiştirmede yaratıcıdır.
- Enerjiktir.
- Fiziksel oyunlar oynamaktan hoşlanır (5,16).

2.4.f. Güzel Sanatlarda Üstün Yetenek: Bu alanda üstün yetenekli olan çocuklar; resim, müzik, drama, tiyatro ve diğer ilgili alanların birinde ya da birkaçında özel yetenek gösterirler. Bu alandaki üstün yeteneklilik kontrol ve yetenek listeleriyle ve sanat uzmanlarının değerlendirmeleri ile tanımlanabilir Güzel sanatlar alanında üstün yeteneğe sahip çocukların bazı özellikleri şunlardır (5,16,20).

2.4.g. Müzik

- Orijinal besteler yapma
- Müzikle ilgili aktivitelerden hoşlanma, müzik dinlemek ve yaratmaktan zevk alma
- Müziğe karşı duyarlı olma ve müzikteki tempo ve duygu değişikliklerine uygun olarak vücudunu hareket ettirme.
- Melodileri ve ritmi kolay hatırlama ve tekrarlama
- Sesleri ve notaları kolayca çıkarma
- Bir enstrüman çalma veya bir enstrüman çalmaya yoğun bir istek duyma
- Duygu ve deneyimlerini ifade etmek için müziği kullanma (5,16)

2.4.h. Drama

- Drama etkinlikleri ile ilgilenme ve bu etkinliklerde rol almak için gönüllü olma

- Jest ve mimiklerini etkili bir biçimde kullanarak kolaylıkla hikaye anlatma
- Rol oynama, canlandırma ve diğerlerini taklit konusunda uzman olma
- Orijinal oyunlar yaratma
- Duyularını yüz ifadeleri, jestler ve vücut hareketleriyle yansıtmaya
- İyi zamanlama ve duygusal tepkiler uyandırarak izleyici üzerindeki etkiyi arttırma (5,16,17)

2.4.i Sanat

- Çizme, boyama ve diğer sanat etkinliklerine fazladan zaman ayırma
- Normalin üzerinde bir hayal gücü sergileme
- Çeşitli nesnelere çizme (sadece insanlar, evler çiçekler gibi sınırlı bir çizim çeşitliliğine değil, oldukça zengin bir çizim çeşitliliğine sahiptir).
- Nesnelere ayrıntılı olarak hatırlama
- Sanat etkinliklerini ciddi bir şekilde ele alma ve bu etkinlikler sonucunda tatmin olma
- Sanat etkinliklerinde uzun bir dikkat süresine sahip olma
- Sanat çalışmalarının kompozisyonunu planlama
- Farklı araçlar, materyaller ve teknikler denemeye istekli olma
- Sanatsal problemlere alışılmadık dışında farklı çözüm yolları bulma
- Stil, denge ve bütünlüğe sahip orijinal ürünler ortaya çıkarma
- Sanat konusunda bilgi edinmeye istekli olma
- Çevresini çok iyi gözlemleme yeteneğine sahip olma
- Diğer çocukların yapmış olduğu sanat etkinlikleriyle ilgilenme (5,16,17).

2.5. ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN BELİRLENMESİ

2.5.a. Tarihçe

Üstün beyin gücünün toplum düzeni ve yönetimi açısından önemini felsefe sistemi içinde ilk işleyenlerden birisi eski Yunan Uygarlığının seçkin düşünürlerinden olan Eflatun'dur. Toplumların yönetimi için gerekli olan ülküsel devletin örgütü ve yöneticilerin eğitim sistemi, üstün yetenekli çocukların seçim ve eğitimleri üzerinde "Ülküsel Devlet" adlı bir eser yazmıştır. Eflatun'a göre Ülküsel Devlet için tespit edilip en yüksek öğrenim düzeyine kadar yetiştirilen filozoflar gerekli eğitim ve yönetim tecrübelerinden sonra devleti yönetecek filozoflar haline geleceklerdir.

Bu anlayışla Eflatun toplumdaki bireyleri "bakıra benzeyen sınıf" (köleler), "tunca benzeyen sınıf" (esnaf, tüccar ve sanatkarlar), "gümüşe benzeyen sınıf" (savaşçılar, seçkin sanatkarlar) ve "altına benzeyen sınıf" (geleceğin yönetici filozofları) olmak üzere dört gruba ayırmıştır (21).

Eflatun'un devlet adamı ve eğitimine verdiği özel önem kuramsal düzeyde kalmamıştır. Rönesans'ı izleyen çağda batı ülkelerinde biçimlenip gelişen "lise" modelinin oluşup gelişmesini etkilemiştir. Bugün bazı Avrupa ülkelerinde çocukların okul başarısına göre, dördüncü sınıfın sonunda başlayarak ya hayata dönük okullara ya da yüksek öğretime hazırlayan okullara ayrılışı Eflatun'un eğitim anlayışının süregelen etkileri sayılabilir. Fakat Eflatun'un eğitim anlayışının bundan daha açık olan uygulama ise Osmanlı İmparatorluğunun "Enderun Mektebi"dir (22).

Enderun Mektebine devşirmelerin seçiminde büyük bir titizlik gösterilmekteydi. Devlet görevlisi olarak eğitilecek olanlar Türk ve Müslüman asıllılardan seçilmemekteydi. Öncelik Hıristiyan çocuklarına verilmekteydi. Seçimde dikkat edilen noktalar şunlardan oluşmaktaydı:

- Soylu ve rahip çocuklarına öncelik verilmekteydi.
- Kellik, şaşılık veya başka bir kusuru ya da özrü bulunanlar alınmamaktaydı.
- İki kardeşten ancak birisi alınmaktaydı.
- Adayın sağlıklı, gürbüz, yakışıklı ve becerikli olmasına özellikle öncelik verilmekte ve seçimde pratik zeka testleri gibi bazı

uygulamalarda yapılmaktaydı (6). Üstün yetenekliliğe bilimsel açıdan yaklaşan ilk kişi Sir Francis Galton'dur. Galton, devlet adamları, yazarlar, düşünürler, sanatkarlar, yargıçlar, bilim adamları ve hatta bazı ünlü güreşçileri de içine alan 400 kişilik bir örneklem grubu üzerinde çalışmalarını yürütmüş ve şu sonuçlara ulaşmıştır:

- Deha adını alan olağanüstü düzeydeki beyin gücünün, her kuşaktaki oranı doğa yasalarınca sınırlandırılmıştır. Bunların her kuşaktaki sayısını yaklaşık olarak önceden tahmin edebilmek mümkündür.
- Deha türdeş bir görüntü değildir. Çeşitli dereceleri bulunmaktadır. Buna göre derece yükseldikçe, bir önceki basamağa göre, aynı kuşakta görünüş sıklığında azalır böylece üst basamaktaki en yüksek deha seviyesi en az görülür.
- İncelenen 400 kişinin yakın akrabaları arasında da üstün başarılı kişilere tesadüfün ötesinde bir sıklıkla rastlanmaktadır.
- Galton'un incelediği üstün başarılı kişiler arasında kadınlara çok az rastlanmış olması, özellikle ondan sonra gelen araştırmacıların "deha ile cinsiyet" arasındaki ilişkiyi araştırmalarına neden olmuştur.

Terman üstün yeteneğin testler yoluyla teşhisi için çalışmalar yapmıştır. 1920 yılına kadar çeşitli tarihlerde 250.000 öğrenciyi tarayarak, bu öğrenciler arsından zekâ bölümleri Stanford Binet ölçeğinde 140 ve daha yukarısı olan yaklaşık 1400 çocuğu seçmiştir. Bu örnekleme 1945 yılına kadar izleyip düzenli aralıklarla değerlendirerek, okulda ve hayatta takip etmiştir. Bu bulgularını "Dehanın Genetik Bir Etüdü" ve başka adlar altında dört büyük cilt halinde yayınlamıştır (21).

2.6. GÜNÜMÜZDE ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLARIN BELİRLENMESİ

Üstün ve özel yetenekliliğin belirlenmesi, uzmanlarca en çok tartışılan konudur.

Üstün yetenekli çocukların kendilerine uygun eğitim imkânlarına kavuşturulmaları yönünde ilk adım, onların uygun yöntemlerle doğru olarak tespit edilmeleridir. Yapılan birçok araştırma bu belirleme sürecini incelemektedir. Bu araştırmaların sonuçları değişik bölgelerde ve okullarda kullanılan belirleme yöntemlerindeki farklılıkları göstermektedir. Bunun nedenlerinden biri ve en önemlisi değişik kurumların farklı üstün yeteneklilik tanımlarını benimsiyor olmasından kaynaklanmaktadır. Bazıları üstün yetenekliliğin belirlenmesinde sadece geleneksel zekâ testlerini kullanırken, bazıları zekâ testleri, başarı testleri, yaratıcılık testleri sonuçlarını; aile, öğretmen arkadaş değerlendirmelerini; akademik başarı notlarını; ders dışı aktivitelere katılımını değişik varyasyonlarda birleştirerek kullanmaktadırlar (21).

Zeka ve yetenek kuramlarındaki çeşitlilik, yetenekli olan çocukların kendi bünyelerindeki özellikler açısından, bu çocukların tek bir yöntemle tanılanma ve belirlenmelerini olumsuz hale getirmektedir. Geçerli ve güvenilir bir sonuç almak için çok yönlü arama, tarama ve incelemeye gerek vardır (30).

Ülkemizde 1991 yılında özel eğitime gereksinim duyan bireylere yönelik olarak eğitim, gereksinim ve çalışmaları değerlendirmek üzere toplanan I. Özel Eğitim komisyonu bünyesindeki üstün yetenekliler komisyonu, “üstün yeteneklilerin tanılanmasına yönelik bir model taslağı geliştirmiştir. Buna göre üstün yetenekli bireyleri tanılama çalışmalarında aşağıda belirtilen alanlardan sistematik ve bilimsel tekniklerle, çeşitli uzmanlar aracılığıyla bilgiler toplanarak değerlendirilmelidir (10).

- I. Gözlemler ve bilgi toplama, bireylerin erken gelişimi, yetenekleri, şimdiki durumuna ilişkin ana-babanın, yakınlarının, öğretmenlerinin görüş ve düşünceleri

II. Bu amaca göre geliştirilmiş, ülke şartlarına uygunluğu sürekli gözden geçirilen, yenilenen grup testleri

III. Bireysel incelemeler

1. Tıbbi

2. Psikolojik (Bu amaçla geliştirilmiş, bireysel zeka, ilgi, yaratıcılık, uyum ve kişilik özelliklerinin değerlendirilmesi, ölçeklerin uygulanması)

3. Sosyal incelemeler

4. Psiko-devinimsel incelemeler

IV. Çeşitli alanlarda hazırlanmış başarı testleri

V. Vak'a toplantıları ve sonuçlarının değerlendirilmesi

Üstün yetenekli çocukların tanınmasında çok çeşitli belirleme yöntemleri kullanılmaktadır. Bunları iki grupta toplamak mümkündür.

2.6.a. Geleneksel Belirleme Yöntemleri: Bu yöntemde ilk aşamada, gruptaki bütün çocuklar izlenir ve potansiyel üstün yetenekli çocuklar aday gösterilir. İkinci aşamada ise aday gösterilen çocuklar arasından, standart başarı ve yetenek testleri v.b. kullanılıp değerlendirme yapılarak üstün yetenekli çocuklar belirlenir.

2.6.b. Geleneksel Olmayan Belirleme Yöntemi: Çocuklarla ilgili yeterli düzeyde bilgi, gözlem, veri, araç-gereç ve donanıma sahip bölgelerde kullanılan yöntemlerdir. Daha çok vaka çalışmaları şeklinde yürütülmektedirler. Vaka çalışmalarında çocukların genel durumu, yetenekleri, yaratıcı potansiyeli, sosyal olgunluğu, duygusal gelişimi, akademik başarı durumu v.b incelenir.

Her iki yöntemde de potansiyel üstün yeteneğin belirlenmesinde aşağıda verilen bilgi kaynakları kullanılabilir (5,16).

1. Biyografik veriler

2. Ana-baba bilgileri

3. Akranları ile yapılan görüşmeler

4. Gözlemler (kurallı ve kurlsız)

5. Kontrol listeleri ve değerlendirme ölçekleri

6. Standart testler

- a) Grup zeka testleri
- b) Grup başarı testleri
- c) Bireysel zeka testleri

7. Performans testleri ve davranış örnekleri

8. Kişisel görüşmeler

9. Öğretmen saptamaları

10. Çocukla ilgili tutulan kayıtlar

11. Çocuğun ürünleri

Üstün yeteneklilerin tanınmasında dikkat edilecek noktalar şunlardır:

- Ölçmeler çok yönlü ve çok boyutlu olmalıdır.
- Ölçmeler çağdaş bilimsel verilerle, toplumun o zamanki koşullarına uygun olmalıdır.
- Ölçme işleminde, objektif ölçme araçlarının yanı sıra, ebeveyn ve öğretmen görüşü ile süreç içinde gözlenen bireylerin ilgi alanları ve dikkat süreleri de göz önüne alınmalıdır.
- Tanılama ve seçme işlemleri çok aşamalı bir biçimde düşünülmelidir.
- Evrensel boyutlar göz önünde bulundurularak Türkiye’de çeşitli nesnel ölçme araçları geliştirilmeli, geçerliği ve güvenilirliği saptanmalı, standartlaştırma işlemleri yapılmalıdır.
- Üstün yetenekli çocukları tanılama çalışmaları mevcut durumda il ve ilçelerdeki Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde yürütülmektedir. Rehberlik ve Araştırma Merkezleri bu anlamda idari ve örgütsel yapı, teknik materyal, donanım ve fiziki şartlar ile personel niteliği gibi işlevsel konularda desteklenmeli ve geliştirilmelidir.
- Mevcut durumda ülkemizde üstün yeteneklilerin eğitimini sürdüren kurumların kadrolarına gerekli testleri uygulayabilecek personel dahil edilmeli ve hizmet içi eğitimle desteklenmelidir.
- Mevcut testler ve ölçme araçları, ailenin, öğretmenlerin ve çevrenin kanaat ve değerlendirmesiyle birlikte kullanılmalıdır (22).

Ülkemizde üstün yetenekli çocukların belirlenmesinde genel olarak şu aşamalar izlenmektedir:

- Öğretmen bildirimleri/adlandırması
- Yetenek testleri
- Bireysel zekâ testleri
- Yardımcı testler

2.6.c. Üstün Yetenekli Çocukların Belirlenmesinde Ailenin Rolü

Anne-baba gözlemleri, çocukların beceri ve davranışlarına yönelik en zengin bilgi kaynaklarından birisidir (5).

Bebeklik ve okul öncesi dönemde anne-babalardan alınan bilgilere dayanarak üstün yetenekliliğin işareti olabilecek birçok durum saptanabilir. Anne ve babalar, her gün çocuklarının çeşitli durumlarda nasıl davrandıklarını gözlemleyerek (örn. Yetişkinlerle iletişimlerini izleyerek, tanıdığı veya yabancı olduğu durumlara verdiği tepkileri gözleyerek) onların ilgileri veya herhangi bir durumdaki davranışı hakkında bilgi sahibi olurlar (3).

Üstün yetenekli çocukların ailelerinin çocukların gelişimlerine ilişkin gözlemlerine göre ilk haftalarında, aylarında veya ortaya çıkan belirgin davranışlar olduğunu belirtmektedir (24).

Üstün ve özel yetenekli bin çocuğun ebeveynleri ile yapılan araştırmada; anne ve babaların %87' si, çocuklarının üstün ve özel yetenekli olduğunu daha anasınıfı öncesinde sezdiklerini belirtmişlerdir. Ebeveynlerin %22'si çocuklarının üstün ve özel yetenekli olduğunu ilk oniki ay içerisinde; %42'si 1-3 yaşları arasında; %17'si 4-5 yaşları arasında; %13'ü ise daha büyük yaşlarda tahmin ettiklerini ifade etmişlerdir (20). Yapılan başka bir araştırmaya göre de ebeveynlerin, %80 inin çocuklarının 4–5 yaşına kadar üstün yetenekli olduğunu belirleyebildiklerini belirtmektedir. Bunu en büyük nedenini ise çocuklarını yakından gözleme fırsatlarının olmasıdır (25).

Ebeveynlerin, çocuklarının yeteneklerini çok fazla önemsememe veya abartma eğilimleri olabileceği de dikkate alınmalıdır. Anne-babalar ile yapılan görüşmeler ve kullanılan bilgi formları; alışılmış tepkileri veya önemli değilmiş gibi atlanılan deneyimleri dikkate alacak şekilde düzenlenmelidir. Yanlı görüşler dikkatle ayırt edilmelidir (5).

Ailelerin eğitim süreci içerisinde öğretmene yöneltmek istedikleri sorular şunlardır:

- Öğretmenler ev ödevlerini değerlendirmek temidirler?
- Aileler öğretmenlerin ödevleri değerlendirdiklerini nasıl anlayabilirler?
- Çocuğun evde yaptığı hangi aktiviteler okula aktarılmalı?
- Her iş her çalışma mutlaka notla sonuçlandırılmalı mıdır?
- Çocuk, ne kadar zamanını ev ödevlerine ayırmalı? Bazı aileler zamanın yetersiz olduğunu bazı aileler ise bu sürenin çok uzun olduğunu düşünmektedir.

Bu araştırmanın sonucundan da anlaşılacağı gibi bu araştırmada aileler çoğunlukla ev ödevlerinin üzerinde durmuştur (4).

Aileler üstün yetenekli çocukların hayatında çok kritik bir rol oynamaktadır. Çünkü aile bu çocukların ilk öğretmenleridir ve bu çocukların hayatında eşsiz bir yere sahiptir. Üstün yetenekli çocuklar hayatlarının ilk yıllarında devam eden süreçte özgür olduklarını hissetmek isterler (26).

2.6.d. Üstün Yetenekli Çocukların Belirlenmesinde Öğretmenin Rolü

Öğretmenlerin gözlemleri ve potansiyel üstün yetenekli çocukları aday göstermeleri, bu çocukların belirlenmeleri açısından oldukça değerli bilgi kaynaklarıdır. Öğretmenlere üstün yetenekli çocukların fiziksel, zihinsel, dil sosyal, duygusal kişilik gelişimleri ve davranış özellikleri ile ilgili derecelendirilmiş gözlem-anket formları verilerek, çocuklara formda verilen özelliklerin ne derece bulunduğunu saptaması/aday göstermesi istenir. Özellikle çok üstün yeteneği olan ve yeteneğini her fırsatta ortaya koyabilen çocukları, öğretmen daha az yanılma ile ayırt edebilmektedir. Ancak duygusal ya da uyum problemi olan, yeteneğini ortaya koyamayan çocuklar gözden kaçabilmektedir. Yanlışlıkla sosyal olarak onay gören bir davranışı (örn. olgunluk) üstün yetenekliliğin belirleyicisi olan değerlendirebilmektedirler (5).

Öğretmen bildirimleri yönlendirici ve bilgilendirici olabilmektedir ancak bu bilgi kaynağı üstün yeteneğin tanınmasında tek başına belirleyici olarak kullanılmamaktadır.

Öğretmenlere göre ailelerden aşağıdaki yöntemleri uygulamalarını istemektedir

- Öğrenme öğretme sürecinde hassas olun. Öğretmenin hangi konu üzerine durduğuna dikkat edin.
- Öncelikle çocuklarınıza davranışlarınızda dikkatli olun. Olar yetişkinlerin birer kopyası değildir. Üstün yetenekli çocuklar, çok hassas oldukları için Bazen duygusal olarak örselenebilmektedirler.
- Çocuğunuzun sınıftaki tek çocuk olduğunu düşünmeyin.
- Çocuğunuza, onun hayatında denge sağlaması için yardımcı olun. Çocuğunuza çok fazla ev ödevi yaptırmama konusunda dikkatli olun (4).

Okul öncesi çağda üstün yetenekli çocuklar, üstün yetenekli olmayan yaşlılarının hoşlandığı birçok etkinliğe ilgi gösterir ancak daha detaylı ve derinlemesine bilgiye gereksinimleri vardır. Bu nedenle öğretmenler hangi konu üzerine duruyorlarsa onunla ilgili model, heykel, kitap, ansiklopedi, fotoğraf, video kaset ve ses kaseti... vb. görsel materyal sağlamalıdır veya kaynak kişilerden gerekli yardımı almalıdırlar. Ayrıca çocukların en etkin öğrenme yollarından biri olan oyun konusunda da 30–50 dakikalık engellenmeden ve kesintiye uğramadan oynamalarını sağlamalı ve oyun oynarken kendilerini ve materyalleri organize etme, fikirlerini uygulamaya dökmeleri için fırsat vermelidirler (1). Okul öncesi dönem öğretmenlerinin de çocukları en iyi gözlem yapma fırsatını serbest oyun saatinde yaptıkları belirtilmektedir. Bunun haricinde öğrenciler yetenekli oldukları ders saatinde yetenekleri doğrultusunda üstün başarı göstermektedir.

Üstün yetenekli çocukların eğitim gördükleri sınıflarda, sınıf öğretmeni hem üstün yetenekli çocukların hem de normal gelişim gösteren çocukların gelişimini en üst düzeyde geliştirmeyi amaç edinmelidir. Bütün çocuklar, gelişimlerinin en üst düzeyde desteklenmesi için fırsatlara ihtiyaç duyarlar. Bu

nedenle eğitimcinin en önemli görevi çocuklar için yaratıcı eğitim ortamları hazırlamak olmalıdır.

Öğretmenlerin ve çocukla ilgilenen diğer kişilerin üstün yetenekliliğin herhangi bir alanda olabileceği gibi birden fazla alanda da olabileceğini göz nünde bulundurmaları ve bu konuda uyanık olmaları gerekmektedir. Öyle ki, kelimesel becerileri üstün olan bir çocuğun başka bir alanda da üstün olabileceği göz ardı edilmemeli, çocukların çoklu yetenekleri olabileceği ihtimali unutulmamalıdır (14).

2.6.e. Üstün ve Özel Yetenekli Çocukların Erken Dönemde Belirlenmesi

Her çocuğun doğuştan getirdiği özellikler aynıdır. Bazı refleksleri vardır, beş duyusu gelişmiştir... vb. Fakat zaman içerisinde bazı bebeklerin diğer bebeklerden daha uyanık olduğu, daha çabuk geliştiği ve verilen eğitimi daha çabuk öğrendiği gözlenmektedir.

Anne veya bebeğe bakan kişi bunun normal olduğunu ve bütün bebeklerin aynı özelliklere sahip olduğunu zannetmektedir. Sonra, bebeklerini diğer bebeklerle karşılaştırmaya başlamakta ve bazen bu ayırt edici özellikler, anneye sorun getirmektedir. Aslında bütün bu aşamalarda annenin iyi bir rehberliğe desteğe ve yardıma ihtiyacı vardır. Çünkü bebeği üstün yetenekli olabilir.

Bilindiği gibi, okul öncesi eğitimin amaçlarından birisi belki de en önemlisi, çocuğun dışarıdan getirdiği potansiyeli maksimum düzeye çıkartmaktır. Bunun için de çocuğu doğduğu andan itibaren tanımak, onun her alandaki kapasitesini bilmek ve eğitime bir an evvel başlamak büyük önem taşımaktadır (27).

Tanılama konusunda belirtilmesi gereken en önemli noktalardan biri de erken tanılamamanın önemidir. Yapılan araştırmalarda yaratıcı ürünlerin, yaşamın ilk yıllarındaki yaratıcı atılımların desteklenmesine ve geliştirilmesine bağlı olduğu öne sürülmektedir. Bu açıdan, üstün yetenekli çocukların ileride önemli roller oynayacak yetişkinler haline gelebilmesi için, olabildiğince erken

tespit edilmeleri ve yapılacak çalışmalar neticesinde doğru tanı konularak bunlara ilişkin gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir (28).

Dönmez'in aktardığına göre, Hodge ve Kemp yaptıkları çalışmada okul döneminde veya daha büyük yaşlarda üstün yetenekliliğe ilişkin tanımlar çok çeşitli iken, bebeklik ve okul öncesi dönemdeki çocuklarda üstün yetenekliliğe ilişkin tanımlar kısıtlıdır ve bu dönemde erken tanılama ve müdahalenin oldukça güç olduğunu belirtmiştir. (3)

Birçok üstün ve özel yetenekli çocuklar uygulanacak programlar 8 yaşından sonra başlamaktadır. Çünkü bu yaştan sonra tanılamak kolay olmaktadır. Birçok öğretmen, bu dönemde bu çocukların sosyalizasyonu sürecinde desteklenmesi gerektiğini savunmaktadır. Bazı eğitimciler ise sınıflarında üstün yetenekli bir çocuk olduğunda kendilerini rahatsız hissettiklerini dile getirmektedirler (26).

Erken tanılama bu çocukların eğitimlerinde eğitimcilerin karşılaştığı sorunların giderilmesinde ilk adım olmaktadır. Bu nedenle öğretmen ve ailelerin aday göstermesi ile birlikte diğer test materyallerinin kullanılmasıyla tanılama yapılmaya çalışılmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, çocukların okulda yaptığı çalışmalar, portfolyolar, çocuğun okulda yaptığı projeler ve aile ve çevredeki diğer kişilerin görüşleri değerlendirilmektedir (28).

Erken dönemde üstün ve özel yetenekli çocukların tanılanmasının zorlukları şöyle sıralanabilir:

Dönmez'in aktardığına göre, Hodge ve Kemp yaptıkları çalışmada, bebeklik ve okul öncesi dönemde formel okul yaşantısı başlamadığı, buna bağlı olarak da geçek akademik beceriler kazanılmadığı ve gözlenilmediği için daha çok potansiyel olarak üstün yeteneklilikten söz edildiğine değinmiştir. (3).

Bazı çocuklar agresif veya içe kapanıktır. Çünkü onların sosyal duyuşsal gelişimleri, bilişsel gelişim düzeyinden düşüktür. Ya da okullarda uygulanan düzenli eğitim programlarından sıkılmaktadırlar. Bazı üstün yetenekli küçük çocukların yetenekleri ise onların henüz olgunluğa ulaşmamış sosyal duyuşsal davranışlarından dolayı saklı kalmıştır (20).

Küçük çocukların davranışları, çevre koşullarına göre çeşitlilik göstermektedir. Bu yüzden çocukların yeteneklerini anlamak için onların becerilerini farklı ortamlarda gözlemlemek gerekmektedir.

Üstün yetenekliliğin belirlenmesinde mümkün olduğu kadar çok yöntemin bir arada kullanılmasında her zaman için yarar vardır. Sadece bir yönteme bağlı kalınması bazı yönlerden kendisini yeterince göstermeyen çocukların, baştan devre dışı bırakılmasını önleyecektir (8).

Bu yöntemde okul öncesi veya ilköğretim çağı çocukları için farklı psikolojik ölçme araçları kullanılmaktadır. Özellikle okul öncesi çocuklar için kullanılan mevcut test araçlarının geçerliliği ve güvenilirliği ile ilgili pek çok tartışma vardır.

Öznel belirleme yöntemlerini yapanlar, çocuğun kendisi, ailesi öğretmeni ya da arkadaşı olabilir. Yapılan araştırmalar, üstün yeteneklilerin eğitimleri konusunda bilgili olmayan öğretmenlerin yaptıkları değerlendirmelerin gerçekçi ve doğru olmadığını göstermektedir. Ancak, Kitano'nun aktardığına göre, George, yaptığı bir çalışmada bu değerlendirmeler dışında öğretmenlerin her bir çocuk hakkında tutmakta oldukları objektif gözlem raporları da öznel belirleme prosedürlerinin bir parçası olabildiğini belirtmektedir. Yaygın inanışın tersine araştırmalar, ailelerin çocukları hakkında daha gerçekçi değerlendirmeler yaptıklarını ortaya koymaktadır (11). Çocukların ürettikleri eserlerin değerlendirilmesi de üstün yetenekliliğin belirlenmesinde önemli rol oynayabilmektedir (8).

Eğitimlerinde geç kalmış olmamak için, özel eğitim gerektiren diğer çocuklar gibi üstün ve özel yetenekli çocukların da erken teşhis edilmesi gerekir. Üstün ve özel yetenekli çocukların 3–8 yaş arasında teşhis edilmeleri erken yönlendirme imkânı bulunabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Üstün yetenekliliğin belirlenmesinde en sonuç verici yöntem, bu konuda hazırlanmış değişik tipte yaklaşımları bir arada kullanmaktır. Fiziksel, sosyal ve bilişsel gelişim, küçük çocuklarda hızlı ve değişkendir. Bilişsel ve motor beceriler aniden gelir: bir zaman gözlenemeyen bir davranış başka bir zaman aniden gözlenebilmektedir. Bu sebepten dolayı çocuklara uygulanacak olan testler bir zaman işe yarıyorken başka bir zaman işe

yaramamaktadır. Küçük çocuklardaki üstün yetenekliliğin tamamlanmış bir karesi ise, farklı sınıf ayarlarında gözlemlenecek olan davranış ve kelimesel beceri, ailelerden alınan anektodal bilgi ve çocuğun yaptığı (sanat çalışması, diyagramlar, legodan yaptığı ürünler, anlattığı ya da yazdığı hikayeler ve icatlar...vb) ürünlerdir (28).

Üstün ve özel yetenekli çocukların aile içerisinde belirlenmesi, erken yönlendirme şansını artıracaktır. Bu nedenle gerek ebeveynlerin gerekse kreş ve anaokulu öğretmenlerinin ya da evdeki bakıcıların, bu tip çocukların karakteristik özelliklerini bilmesi gerekmektedir.

Yapılan araştırmaya göre, üstün yetenekli bebekler, normal gelişim gösteren bebeklerle kıyaslandığında dikkat süresi daha uzun ve uyarıcılara verdiği tepkiler daha hızlı olduğu ortaya çıkmıştır. 5-8 yaş arasındaki üstün yetenekli çocuklar ise normal gelişim gösteren çocuklara göre akademik olarak daha başarılıdır (29).

Normal gelişim gösteren çocuklarla üstün yetenekli çocukların gösterdiği sosyal duygusal problemler açısından farklılık göstermemektedir. Üstün yetenekli çocuklar aile ortamında zengin uyarıcılarla karşılaşması, gelişimini olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Küçük yaştaki üstün yetenekli çocukların tanılanmasında öngörülen yöntemlerden biri de; görsel sunumların (çizimlerin, resimlerin, sergiledikleri görsel ürünlerin) değerlendirilmesidir (24).

Güzel'in aktardığına göre, Benjamin Bloom' un bir çalışmasındaki hipotezine göre, bireyler doğumdan 4 yaşına kadar, 18 yaşında sahip olacakları zeka bölümünün % 50 sini oluşturmuş olurlar. 4 yaştan 6 yaşa kadar buna %30 luk bir bölüm daha eklenir ve böylece yaşamın ilk 6 yılında zeka bölümünün % 80' i ortaya çıkmış olduğu belirtilmektedir. Bloom'un söyledikleri, eğitimcilerin okul öncesi dönemin önemini fark etmelerini sağlamıştır (8).

2.7. ÜSTÜN VE ÖZEL YETENEKLİ OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

Ataman'ın aktardığına göre Tekman, doğumdan başlayarak, üstün zekalı çocukların bir küme olarak, ortalamanın ve ortalama altı çocuklara göre doğum ağırlığı ve boylarının ortalamanın üzerinde olduğu, bu farklılığın her yaş aşamasında da devam ettiği, aralarında beden özürlerine daha az rastlandığı, genellikle erken yürüyüp, diş çıkardıkları, bingıldaklarının erken kapandıklarına değinmektedir (2).

Özellikle ana dilin öğrenilmesinde okuma ve yazmaya karşı ilgi olağandan çok önce başlamakta ve başarılmaktadır. Her yaşta, ortalama bir yetişkinden daha çok okumaktadırlar.

Toplumsal gelişim özellikleri açısından liderlik özelliklerinin yanında bir bölümü de yalnız başına oynanan bireysel oyunları tercih ettikleri özellikle anlıksal (dönemsel) gelişimleri oldukça yüksek olanların hayali arkadaşlarının olduğuna değinilmektedir (2).

Literatürde genellikle üstün yetenekli çocukların yaşamlarının ilk yıllarından itibaren gelişim aşamalarına normal gelişim standartları gösterenlere göre daha hızlı ulaştıkları vurgulanmaktadır. Ancak, üstün yeteneklilik, tiplerine göre bu hızlı ilerleme özelliği değişebilir. Özel bir alanda yetenekli olan çocuğun tüm gelişim alanlarında hızlı olması beklenmemelidir. Örneğin görsel sanatlar alanında üstün yetenekli olan çocuk, sadece bu alanda yaşitlarından üstün olma özelliği göstermekle birlikte diğer gelişim alanlarında standart gelişim ritmi izleyebilir (16).

Üstün yeteneğin bir göstergesi olabilmesi için bu özelliklerin birçoğunun çocukta ilgili yaş grubunun doğal olarak gösterdiği ölçülerin üzerinde ölçülerde gösteriyor olması gerekmektedir. Üstün yetenekli çocukların belirlenmesinde yardımcı olacak sınıf içindeki günlük sohbetlerde, aktivitelerde ortaya çıkan 4-5-6 yaş grubu çocukların yaygın karakteristik özellikleri şunlardır (28):

- Erken yürürler
- Yüksek enerji ve hareket düzeyleri vardır.

- Erken konuşmaya başlarlar, (yaşından beklenmeyecek olgunlukta cümleler ve dilbilgisi kurallarına uygun cümleler kurarlar)
- Karmaşık iletişimlerden ve sohbetlerden hoşlanırlar
- Okuma ve bilgiye ilgileri vardır (Yaşlılarına oranla erken okumaya geçerler, hızlı okumaktan hoşlanırlar, okudukları hikayeyi özetleyebilirler,)
- Harfleri, sayıları ve kelimeleri kopya edip yazma ile ilgilidirler
- Gelişmiş bellek (uzun ve kısa süreli hafıza) Olayları ve gördüklerini en ince ayrıntısına kadar hatırlayabilirler
- Hikâyelerdeki gerçekleri ve detayları bulmada hızlıdır.
- Çabuk öğrenirler; öğrendikleri hikâye, şiir, sohbet ya da şarkı sözlerini hatırlamada hızlıdır
- Fikirler ve olaylar arasındaki bağlantıları belirtmede hızlıdır
- Öğrenirken yakın dikkat gösterir; keşfetmeye öğrenmeye karşı aşırı isteklidir
- Akranlarından daha gelişmiş düzeyde empatik gelişimleri vardır. (başkalarının vücut dillerini anlarlar,)
- Yetişkinler için tasarlanmış oyunları (board games) oynamaktan zevk alırlar
- İlgilendiği konular hakkında yeni şeyleri öğrenmeye uzun zamanlar ayırabilir.(Uzun hikayeleri dinleyebilir veya uzun sohbetlere katılabilir. İnat edip uzun süre sabırla kitap okuyabilir)
- Gelişmiş bir espri yeteneği vardır. Olaylar ya da nesnelere arasındaki komik olan tuhafıkları görebilir (sözcük oyunları yapar, kelimelerle oynar, espri yapmaktan hoşlanır)
- Olayları,durumları başkalarına anlatabilecek kadar iyi anlar
- Evcilik türü oyunlar oynamaktan hoşlanır. (Diğer çocuklarla bu oyunları oynarken bir “uzman” gibi bebekleri ya da hayvanları seslendirir ya da kesin konular hakkında tartışmalar yapar;

Yetişkinlerin olayları anlamadığını düşündüğünde, fikirleri yetişkinlere açıklar)

- Yetişkinlerle ya da büyük çocuklarla olmaktan hoşlanır (yetişkinlerin dikkatini çekmek ister, yetişkin sohbetlerini dinler ve bu sohbetlere katılır. Kendinden büyük çocuklar tarafından kabul görür, oyunlarında oynar.)
- Liderlik özellikleri vardır. (hükmetmeyi seven bir yapısı vardır, diğer çocukları etkilemekte ve çatışma durumlarında gelişmiş kelimesel becerilerini kullanır; kendi isteklerine ve oyun arkadaşlarının beceri düzeyleri adapte olur)
- Lego gibi yapı inşa oyunlarında beceriklidir. Oyuncakları alışılmıştan farklı, eşsiz yollarla kullanır.
- Hikâyelere inanılabilir sonlar uydurabilir.
- Hayali arkadaşları ile oynar onlarla sohbet eder,
- Oyunların kurallarını çabuk öğrenir,
- Hatalardan çabuk ders çıkartır (öğrenilmiş tecrübelerinden, hatalarından ders alarak başarısızlığa düşmez)
- İşlerindeki zorluğu görebilir, kendini daha zorlu görevlere hazırlar
- İşlerin üstesinden gelmede hayali methodlar kullanır (yapmak istemediği şeylerden kurtulmak için hayali yollar bulur)
- Yetişkinleri ya da akranlarını bazı şeyleri yapabilmesine ya da sahip olabilmesine izin vermeleri için ikna edebilir. (5,16,17,30)

Yapılan birçok araştırmada üstün yetenekli çocukların motor, zihinsel dil, sosyal-duygusal ve kişilik özellikleri yönünden yaşitlarından farklı yönleri olduğu ortaya konmuştur. Üstün yetenekli okul öncesi çocukların gelişimleri tek tek ele alındığında aşağıda belirtilen sonuçlarla karşılaşılmıştır.

Uzun yıllar yapılan çalışmalar sonucunda üstün yetenekli çocukların normal gelişim gösteren diğer çocuklardan farklı ve üstün bazı özelliklere sahip oldukları saptanmıştır. Bu farklı özellikler zaman içinde geliştirilen test ve ölçekler ile, bu konuda uzmanlaşmış kişiler tarafından ölçülebilir hale gelmiştir (31).

2.7.a. Kişilik Özellikleri

Üstün yetenekli çocuklara ilişkin çalışmalar, üstün yetenekli çocukların normallere kıyasla üstün bazı kişilik özellikleri olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgulara göre üstün yetenekli çocukların kişilik özellikleri şunlardır:

1. Kendilerinden emin ve bağımsızdırlar.
2. Amaçlarına ulaşmaktan ve başarıdan zevk duyarlar. Teşvik ve takdir görmeseler de amaçlarına ulaşmaktan hoşlanırlar.
3. Çok çalışkandırlar. Kişisel hatalarını görür ve düzeltebilirler.
4. Popüler ve sosyaldirler. Kolayca dost edinirler. Sadakat ve güvenden hoşlanırlar. Dostlukları uzun sürelidir.
5. Başkaları ile kolaylıkla işbirliği yaparlar.
6. İlişkilerinde naziktirler.
7. Duygusal açıdan neşeli, kontrollü, iyimser ve güçlü bir mizah duygusuna sahiptirler.
8. Alçak gönüllüdürler. Gururdan hoşlanmazlar. Başkalarına yardım etmekten hoşlanırlar.
9. Sabırlı ve kararlıdırlar.
10. Başkalarının fikirlerine ve hislerine saygılıdırlar.
11. Yeni, farklı şeyler yapmaktan hoşlanırlar.
12. Yaratıcılık yetenekleri gelişmiştir. Orijinal eserler ve düşünceler geliştirebilirler.
13. Sorumluluk alırlar ve aldıkları sorumlulukları mükemmel şekilde sonuçlandırırılar.

14. Kendilerini inceleyip özeleştiri yapabilirler Üstün yetenekli çocukların bütün kişilik bozukluklarından uzak ve arınmış olduklarını ve bütün üstün yeteneklilerin bu özelliklere sahip olduğunu düşünmek hatalıdır. Üstün yetenekli çocuklar arasında da duygusal bozuklukları, davranış bozuklukları ve belirli kişilik bozuklukları olanlara rastlanmaktadır. Ancak üstün yetenekli çocuklar arasında bu kusurlara sahip olanların sayısı normallere kıyasla daha azdır.

Üstün yeteneklilik sağlıklı kişilik özellikleri geliştirmek için tek faktör değildir. Sağlıklı kişilik özelliklerinin gelişmesi için daha çok sağlıklı kişilik

özelliklerine sahip yetişkin ve çocukların yaşadığı ve etkileşim halinde bulunan sağlıklı bir ortamın sağlanması gerekmektedir. Buna ek olarak, üstün yetenekli çocuğa zamanında ve gerektiğinde uygun rehberlik hizmetlerinin sağlanması gizli güçlerin uygun yönde gelişmesine yardımcı olması bakımından büyük bir önem taşımaktadır (32).

Üstün yetenekli çocukların gelişimsel özellikleri şu şekilde açıklanabilir:

2.7.b. Bilişsel Gelişim

Gelişmiş bilişsel düzey, bir yıl kadar erkenden belirlenebilmektedir (29). Okul öncesi yaşlarda, üstün yetenekli çocuklar ileri bir bilişsel gelişim göstermektedir. Bu, onların gelişimsel yapıtaşlarına doğru geçen erken sürecinin kanıtıdır.

Eşit öğrenme şartlarına sahip çocuklardan, bilişsel gelişimleri yaşlarına göre üstün olan çocukların daha derin ve geniş çaplı bilgi birikimleri vardır. Bu, çoğu zaman avantaj olarak görülse de, yeteri kadar duygusal olgunluğa erişmeden soyut yayınları gözden geçirmeye doğru gidebilir (17).

Üstün yetenekli çocuklar tüm gelişim alanlarındaki hızlı gelişmeden daha belirgin bir şekilde hızlı zihinsel gelişim özelliği göstermektedirler (8).

Üstün yeteneklilik, zihinsel gelişim alanında; meraklılık, bir konuyu derinlemesine irdeleyici sorulan sorular, yaşının üzerinde konsantrasyon ve problem çözme becerileri olarak kendisini göstermektedir. Üstün yetenekli çocuklar neden, niçin, nasıl sorularını çok sık sormakta, ilgi duyduğu alanla ilgili olarak yaşına göre çok üst düzeyde problem çözme becerileri geliştirmektedirler.

Üstün yetenekli çocuklar çabuk öğrenmektedirler, çok iyi gözlemcidirler, zaman, ölüm gibi soyut kavramları anlayabilmektedirler, hayal güçleri gelişmiştir ve oldukça yaratıcıdırlar. Bu çocukların bir kısmı okula başlamadan önce kendiliğinden okuma- yazmayı öğrenebilmektedir (26). Genelleme yapmada, ilişkileri görmede, bilgilerin transferinde yaşlarından ileri düzeydedirler, orijinal fikirler geliştirirler ve yaratıcıdırlar. Çoğu zaman bu

çocukların sordukları soruları cevaplamak oldukça zordur. Normal gelişim gösterenler için sordukları sorulara aldıkları yüzeysel cevaplar yeterli olurken, üstün yetenekli çocuklar, olayların ve durumların derinlemesine ve ayrıntılı açıklamalarına ihtiyaç duymaktadır (32).

Porter aktardığına göre Sayler, üstün yetenekli çocukların çabuk öğrendiğini, detayları, hikayeleri, olayları çabuk kavradığını, fikirler ve olaylar arasındaki bağlantıları keşfettiğini belirtmektedir. Üstün yetenekli çocuklar; yeni, ilginç şeyler keşfetmek için uzun zaman harcamakta, bazen inatçılık noktasına varan sabit bir dikkat sergileyebilmekte, oyun kurallarını hemen kavramakta, hatalarından ders almakta, istediklerini yapmak veya yaptırmak için diğerlerini ikna edici eşsiz fikirler öne sürebilmektedirler (17).

Üstün yeteneklilerin eğitim evresindeki hataları, yanlışları veya kusurları fark ettiğini belirtmekte, bu çocukların çeşitli hobiler, koleksiyonlar veya aktivitelerle ilgilendiğini ifade etmektedir. Üstün yetenekli çocukların bir çoğu okula başlamadan okumayı öğrenmektedirler. Sözel olmayan ipuçlarından durumu kavrayabilmekte bunları anlamlandırabilmektedirler (33).

2.7.c. Motor Gelişim

Üstün yetenekli çocuklar genellikle, enerjik, hareketli ve coşkulu çocuklardır. Yürüme, desteksiz oturma, ayakta durma gibi motor beceriler yaşlıtlarına göre 1,5–3 ay daha erken gelişmekte ve daha hızlı ilerlemektedir (28). Ancak bebeklik döneminde gözlenen bu hızlı gelişmenin ileride de devam edeceğini söyleyebilmek mümkün değildir. Çocuk, ilgisini üstün olduğu alana yönelttiği için bu alana özel bir ilgisi yoksa yaşlıtlarının gelişim düzeyinin altında kalabilmektedir. Bu tür çocuklar motor beceri alanında gecikme yaşayabilirler. Bunun nedeni elleriyle çalışma becerisiyle, anlama ve bilgi edinme seviyesinin tüm gelişim alanlarının üstünde geliyiyor oluşudur (2).

Gerek bazı bilim adamları gerekse halk arasındaki yaygın bir inançlara göre üstün yetenekli çocuklar akranlarına göre bedenen zayıf, çelimsiz, gelişmemiş, daha az cazibeli, sağlığı bozuk ve kısa ömürlü olurlar. Sebep

olarak yüksek düşünce ve zekaya sahip olmaları ve bundan dolayı bedeni gelişim ve uzun yaşamanın engellendiği ileri sürülmektedir (32).

Üstün yeteneklilerin beden gelişimi açısından bu özelliği gösterdiğini yazar ve karikatüristlerin eserlerinde açıkça görebilmek mümkündür. Bilgin ya da yetenekli kişiler genellikle cılız bedenli, sıska, koca kafalı, uzun saçlı, gözlüklü ve çirkin kişiler olarak gösterilirler.

Bu nedenle gerek tarihi yöntemle ünlü büyükleri inceleyen Galton ve onu izleyenler gerek üstün yetenekli çocukları seçip incelemiştir.

Metin'in aktardığına göre Terman, Halingwort'un bulgularına göre üstün yetenekli bebeklerin doğum ağırlığı ve boy uzunluğunun normal bebeklere göre daha fazla olduğu belirtilmektedir (5,6). Ancak günümüzde, fiziksel gelişim özelliklerinin Üstün yetenekliliğe özgü özellik göstermediği düşünülmekte ve ayırt etme ve tanılamada fiziksel özelliklere ait tanılamalar kullanılmamaktadır (5).

2.7.d. Dil Gelişimi

Gelişmiş düşünce ve dil becerisi, üstün yetenekliliğin belirlenmesinde karakteristik özelliklerdir (17).

İnsanın zihinsel aktivitesi, çevresiyle kurduğu güncel iletişim sürecinde ortaya çıkmaktadır. Çocuk, bu etkileşim içinde deneyim kazanmaktadır. Dil, zihinsel aktivitelerin temelidir; gerçeği görme, dikkat yoğunlaştırma, hafıza edinme, hayal kurma, düşünce üretme ve hareketlerin yeni formunu yaratmada en etkin araç dildir (28).

Üstün yetenekli çocuklar akranlarından ortalama olarak 2 ay erken konuşmaya başlamaktadırlar. Üstün yetenekli çocuklarda dilin kazanımı daha erken gelişmeye başlamakta ve dilin gelişim aşamaları daha hızlı ilerlemektedir. 18 ay civarında, bir çocuk ortalama olarak 3-50 kelimelik bir kelime dağarcığına sahiptir ve kelimeler arasında bağlantı kurarak kısa cümleler oluşturmaya iki yaşında başlamaktadır. Oysa; üstün yetenekli çocuklarda kelimeler arasında bağlantılar kurarak, cümleler oluşturma 12 ay gibi erken bir dönemde görülebilmektedir. Okul öncesi dönemde üstün

yetenekli çocuklar düşündürücü sorular sormakta, konu ve fikirler üzerinde tartışmakta, geniş ve zengin açıklamalar yapmaktadırlar.

Üstün yetenekli çocuklar, “ne?”, “nasıl?” ve “niçin” sorularını sorarken ve bu sorulara cevap bulurken, kelime bilgisi kazanır ve farkında olmadan kelime dağarcığını; cevapları bulma yöntemi de dünyayı ve çevresindeki insanları anlamak için geliştirmektedir

Üstün yetenekli çocukların kelime dağarcıkları akranlarına göre daha zengindir, özellikle soyut anlam taşıyan sözcükleri anlamlı ve yerinde kullanmada üstünlük göstermektedirler (28)

Porter’ın aktardığına göre, Sayler, üstün yetenekli çocuklar sözcükleri ve ifadeleri yetişkinlerin daha büyük çocuklardan bekleyeceği gibi doğru şekilde kullandığını savunmaktadır. Kullandıkları ileri düzeydeki sözler ve ifadelerle yetişkinleri şaşırtmakta, yaşıtlarına göre daha fazla kelime bilmekte, yeni öğrendikleri kelimeleri hatırlayarak doğru bir şekilde kullanabilmektedirler. Üstün yetenekli çocuklar daha bebekken “anneye sarıl”, “kitabı getir” gibi kısa cümleleri anlayabilmekte ve verilen yönergeleri uygulayabilmektedirler. Genellikle bir yaşından önce ilk sözcüklerini söylemeye başlamakta, sözcüklerden cümlelere hızlı bir şekilde geçiş yapmakta veya ilk sözcüklerini bir yaşından sonra söylemekte, fakat tam cümlelerle konuşmaya oldukça hızlı bir geçiş yapmaktadırlar (17).

Üstün yetenekli çocukların dil gelişim özellikleri şu şekilde özetlenebilmektedir

1. Konuşmaya normal gelişim gösteren çocuklara göre 3-6 ay kadar erken başlamaktadırlar. “Konuşmaya başlama” kullanılan sözcüklerin anlamlı ve yerinde kullanılması anlamını taşımaktadır.
2. Her yaşta sözcük dağarcıkları akranlarına göre daha zengindir.
3. Soyut anlam taşıyan sözcükleri anlamlı ve yerinde kullanmada üstünlük göstermektedirler.
4. Zeki sohbetler başlatmakta ve devam ettirmektedirler
5. Okula başlamadan okumayı kendiliğinden sökmektedirler.
6. Akıcı bir konuşmaları vardır
7. Kendilerini serbest, açık ve bağımsız bir şekilde ifade edebilirler.

8. Geniş kapsamlı bilgi sahibidirler (5,28,31).

Üstün yetenekliler alanında çalışan araştırmacılar çeşitli gelişim alanları arasında üstün yeteneğin en güvenilir belirtisinin “konuşmaya erken başlama” olduğuna işaret etmektedir. Ancak konuşmaya erken başlama tek başına üstün yeteneklilik kriteri olarak ele alınmamalıdır. Bu çocuklar arasında konuşmaya normal zamanda başlayanlar olduğu gibi, geç konuşanlara da rastlanmakta; ayrıca normal gelişim gösterenler arasında da erken konuşan çocuklar bulunabilmektedir.

2.7.e. Sosyal Gelişim

Üstün yetenekli çocuklarla ilgili yapılan çalışmalardan elde edilen bulgulara göre, üstün yetenekli olmanın sosyal gelişimi ve çevreye uyumu zorlaştırıcı ve engelleyici etkileri olduğunu ileri süren araştırmacılar bulunmaktadır. Bu görüşe göre, üstün yeteneğin oluşturduğu yüksek düzeyde zihinsel, sosyal ve duygusal ilgiler ve ihtiyaçlar, bu çocukların kendi yaşıtı olan normal gelişim gösteren çocuklarla birlikte iş yapma, oyun oynama ve iletişim kurma gibi etkinliklere katılma olanağını güçleştirmektedir (5).

Üstün yetenekli çocuklar arasında da her çeşit sosyal uyumsuzluk, davranış problemleri ve çeşitli derecelerde suçlular da bulunmaktadır. Normal çocuklarda uyumsuzluk ve suçluluğa sebep olan nedenler üstün yetenekli çocukların çevrelerinde de mevcutsa, derece farkı ile aynı uyumsuzluk, davranış bozukluğu ve suçluluk bu çocuklarda da görülebilmektedir (31).

Okul öncesi eğitime başlama dönemi üstün yetenekli çocuklar için oldukça kritik bir dönemdir. Sıklıkla yaşıtılarını kendine benzer ilgi alanlarına sahip ve kendi düzeylerinde bulmazlar, bu durum hayal kırıklığına ve çocuğun sıkılmasına neden olabilir. Okul fobisi veya okula yönelik huzursuzluk sergileyebilir ve yeteneklerini gizleme yolunu seçebilir. Arkadaşlarının neden kendileriyle rekabet edemediğini ve öğretmenlerinin neden onların ihtiyaç duydukları düzeydeki uyarınları vermekte yetersiz olduklarını anlamakta güçlük çekmektedirler. Üst düzeydeki dil gelişimleri ve dili kullanmaktaki olağan üstü akıcılıkları arkadaşlarıyla ilişki kurmalarını güçleştirmektedir (34). Bunun nedeni duygu ve düşüncelerini ifade etmekte

yaşıtlarının düzeylerine inememeleri ve ifadelerinin arkadaşları tarafından açıkça anlaşılabilmesi olabilir. Bazı durumlarda arkadaşlarının sosyal kabulünü kazanmak için kapasitelerinin çok altında çalışmakta ve bu durum da başarısız olmalarına yol açmaktadır (35,36).

Sosyal uyum sağlamakta güçlük çeken üstün yetenekli çocuklar olduğu gibi sahip oldukları liderlik yeteneği sayesinde arkadaşları arasında popüler olan, grubun lideri olup onları yönlendiren üstün yeteneklilerde bulunmaktadır. Espri yetenekleri güçlü olduğu için fıkra anlatma, olayları eğlenceli hale getirme veya komik bir şekilde dramatize etme davranışları bu çocukları arkadaşları arasında aranan kişi haline getirmektedir. Problemleri kolay ve ilginç yollarla çözebilen, orjinal fikirleri olan bir arkadaşına sahip olmak, çoğu zaman normal çocuklar için cazip olmaktadır

Bu çocukların bedensel ve sosyal gelişimleri zihinsel gelişimleri kadar hızlı olmadığı için özellikle takvim yaşından daha üst sınıflara devam eden üstün yeteneklilerde uyum sorunları ortaya çıkabilmektedir (5).

Üstün yetenekli çocuklar beklentilerinin yüksek olması (mükemmeliyetçilik), dünyadaki tehlikelere karşı aşırı duyarlılık, ailenin yüksek beklentileri, okulun sıkıcı gelmesi, arkadaş edinememe gibi nedenlerden dolayı stres yaşayabilmektedir. Bu stresin boyutları; bazı durumlarda günlük hayattaki stresin boyutlarını aşmakta ve çocuk için baş edilemez bir durum haline gelebilmektedir. Stres her çocukta farklı şekilde etkisini göstermektedir. Bazı çocuklar hiperaktif özellikler sergilemekte ve konsantre olmakta veya karar verebilmekte zorlanmaktadırlar. Bazıları bunalmış ve motivasyonunu kaybetmiş görünmekte, bazıları okul fobisi geliştirebilmektedir. Çocuk çevresindeki yetişkinlerden destek almadığı zaman bu stresin boyutları büyüyerek depresyona dönüşebilmektedir. Bu durumda çocuğun uyku düzeninde ve yeme alışkanlıklarında sorunlar ortaya çıkabilmektedir (28,37).

Yukarıda bahsedilen tüm olumlu ve olumsuz özellikler, çocuğun doğumunda mevcut değildir. Bu özellikler kalıtım yolu ile geçmemektedir. Bu üstün sosyal özelliklerin büyük çoğunluğu üstün yetenekli çocukların sosyal çevrelerinde sağladıkları üstün sosyal olanaklar ve etkileşimler sonucunda

kazanılmaktadır. Üstün yeteneğin gelişmesi gerekli ortamın ve bu ortamda çeşitli yaşantıların sağlanması ile mümkün olmaktadır. Bu nedenle üstün yetenekli çocukların erken tanınması son derece önemlidir (31).

Dönmez'in aktardığına göre, Morelock ve Morrison yaptıkları çalışmada üstün yetenekli çocukların gelişimsel özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, ihtiyaçları olan uyaranlar sağlanmadığı takdirde duygusal anlamda olumsuz yönde etkilendiklerini belirtmiştir. Bu nedenle üstün yetenekli çocukların eğitime başlamadan önce, anne-baba ve öğretmen eğitiminin planlanması yapılmalıdır (3).

3. GEREÇLER VE YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Amacı

Üstün Yetenekli Çocukların belirlenmesinde çeşitli yöntemler kullanılmaktadır.

Okul öncesi veya ilköğretim çağı çocukları için farklı psikolojik ölçme araçları kullanılmaktadır. Özellikle okul öncesi çocuklar için kullanılan mevcut test araçlarının geçerliliği ve güvenilirliği ile ilgili pek çok tartışma bulunmaktadır (8).

Ülkemizde üstün yetenekli çocukları bebeklik ve okul öncesi dönemde tanılamaya yönelik çalışmalar yok denecek kadar az olmakla birlikte standardize bir ölçek bulunmamaktadır.

Bu nedenle bu araştırma, öğretmenler tarafından, sınıflarında üstün ve özel yetenekli olarak aday gösterilen çocukların ailelerinden ve öğretmenlerinden alınan bilgiler kullanılarak, bebeklik ve okul öncesi dönemdeki özelliklerinin belirlenmesi amacıyla planlanmıştır.

3.2. Temel Problem

Öğretmenleri ve velileri tarafından üstün ve özel yetenekli olarak aday gösterilen çocukların gelişimleri, cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

3.3. Alt Problemler

- Öğretmenlerin aday gösterdikleri çocuklar, en çok hangi yetenek alanında yeteneklidirler?
- Cinsiyete göre yetenek alanları farklılık göstermekte midir?
- Öğretmenlerin ve ebeveynlerin çocukların fiziksel gelişim özelliklerini değerlendirmeleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Öğretmenlerin ve ebeveynlerin çocukların bilişsel gelişim ve yaratıcılık özelliklerini değerlendirmeleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Öğretmenlerin ve ebeveynlerin çocukların sosyal-duygusal gelişim özelliklerini değerlendirmeleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

- Öğretmenlerin ve ebeveynlerin çocukların dil gelişim özelliklerini değerlendirmeleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

3.4. Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini tüm kamu kurum ve kuruluşlarına ait kreşlerinde eğitim gören 3-6 yaş arası çocuklar oluşturmaktadır.

3.5. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, Ankara ili merkez ilçesindeki kamu kurumlarının kreşlerinde öğrenim gören ve öğretmenleri tarafından üstün ve özel yetenekli olarak aday gösterilen 3-6 yaş gurubu çocuklar oluşturmaktadır.

Çalışmada 5 kurum kreşinden, toplam 69 öğrenci velisi ve öğretmeni tarafından doldurulan formlar değerlendirilmiştir.

***Tablo 4.1** ' de örnekleme oluşturan öğrencilerin yaşa ve cinsiyete göre dağılımı yer almaktadır.

Örnekleme oluşturan öğrencilerin yaşlara göre dağılımı incelendiğinde ise % 8,7 sini 3 yaş grubu öğrencileri; % 33,3'ünü 4 yaş grubu öğrencileri; %31,9'unu 5 yaş grubu öğrencileri; %26,1' ini ise 6 yaş grubu öğrencileri oluşturmaktadır.

Tablo 4.1 Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Yaşa ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

	CINSİYET		ÖĞRENCİ SAYISI	YÜZDE
	Kız	Erkek		
3 YAŞ	0	6	6	8.7
4 YAŞ	8	15	23	33.3
5 YAŞ	15	7	22	31.9
6 YAŞ	12	6	18	26.1
TOPLAM	35	34	69	100.0

3.6 Veri toplama Araçları

Çalışmada, araştırmacı tarafından hazırlanmış, “Aile –Çocuk Bilgi Formu” ve “Öğretmen Formu” olmak üzere öğretmenler ve ebeveynler tarafından doldurulan 2 adet form kullanılmıştır.

Aile Çocuk Bilgi Formu: Bu form, sadece ailelere verilmiş, Çocuklarının bebeklik ve okul öncesi dönemdeki büyüme ve gelişim alanlarına (motor, dil, bilişsel, sosyal-duygusal gelişim) yönelik soruların yer aldığı betimsel geriye dönük bir çalışma yapılmıştır. çocuk hakkında geriye dönük bilgilerin toplanması amaçlanmıştır.

Çocukların İlgi Alanlarını Belirleme Formu : Bu form ise sadece öğretmenlere verilmiştir. Bu formda öğretmenlerden, öğrencinin ilgi alanları, sınıfta en çok oynadığı köşeler ve oyuncaklar hakkında bilgi istenmiştir.

Çocuğun Gelişim Alanlarını Değerlendirme Formu: Bu form hem öğretmenlere ve hem ailelere ayrı ayrı doldurtulmuş ve çocuğun gelişim alanlarına göre gelişim özelliklerini; “①= Hiç “, “②=Arada bir (seyrek olarak)”, “③= Sık sık”, “④= Her zaman / en iyi şekilde” olarak

derecelendirmeleri istenmiştir. Bu form, ilk otuzbeş sorusu, Bilişsel Gelişim ve Yaratıcılık Alanları ile ilgili sorular, 36-41 arası altı soru Motor Gelişim; 42-51 arası on soru Dil Gelişimi ; 52-84 arası otuzüç soru ise Sosyal Duygusal Gelişim ve Estetik Gelişim ile ilgili sorular olmak üzere toplam seksendört sorudan oluşmaktadır.

Ön bilgi formları doldurulduktan sonra velilere ve öğretmenlere aynı sorulardan oluşan Çocuğun Gelişim Alanlarını Değerlendirme Formu uygulanmıştır.

Yurt içinde ve yurt dışında yapılmış çalışmalardan (1, 2, 3, 5, 9,10, 11, 12, 13, 17,18, 20,21,22, 24, 26, 27, 28, 31, 34) derlenen 0-6 yaş üstün ve özel yetenekli çocukların gelişim özelliklerinin belirtildiği “Genel İlgi Alanını Belirleme Formu” ve “Çocuğun Gelişim Alanlarını Değerlendirme Formu” ‘nu, hem öğretmenler ve hem de ebeveynlerin birbirinden bağımsız olarak doldurulması istenmiştir. Böylece, çocuk hakkında öğretmen-ebeveyn tutarlılığının olup-olmadığının da incelenmesi düşünülmüştür.

3.7. Veri Toplama Yöntemleri

Çalışmada, kreş öğretmenleri ile yapılan yapılandırılmış görüşmede, öğretmenlere üstün ve özel yetenekli çocukların gelişim özelliklerine dair bilgiler verilmiş ve bu doğrultuda sınıflarında yaşıtlarına oranla üstün ve özel yetenekli olabilecek, “farklı” gelişim gösteren öğrenci bulunup-bulunmadığı sorulmuştur. Üstün ve özel yetenekli olabileceği düşünülen çocuklar hakkında konuşulmuş ve bu çocukların gelişimsel özelliklerine ait form, öğretmenler ile birlikte doldurulmuştur.

Bir sonraki aşamada ise, belirlenen çocukların ebeveynleri ile görüşme yapılmıştır. Velilerle yapılan görüşmede, çocuklarının sınıf öğretmenleri tarafından belirlenmiş, “farklı” olduğu düşünülen gelişim özellikleri hakkında konuşulmuş, üstün ve özel yetenekli çocukların gelişim özelliklerine dair bilgi verilmiş ve “Aile Çocuk Bilgi Formu” uygulanmıştır. “Aile Çocuk Bilgi Formu” ‘nda, çocuğun genel bilgilerine, çocuğun doğumdan şimdiki yaşına kadar olan büyüme ve gelişme özelliklerine; ilgi alanlarına dair detaylı bilgiler

toplamayı amaçlamış sorular bulunmaktadır. İkinci kısım olarak da öğretmenlere uygulanan Gelişim Alanlarını Değerlendirme Formu uygulanmıştır.

3.8. Verilerin Analizi

Veri toplama aracıyla elde edilen veriler SPSS for Windows (11,5) programına kontrol edilerek girilmiştir. Eksik ve hatalı olanlar kayda alınmamıştır.

Verilerin çözümlenmesinde; Aile-çocuk bilgi formunda, frekans ve yüzde değerlerinden yararlanılmıştır. Gelişim Alanlarını Değerlendirme Formu'nda ise, veli ve öğretmen görüşleri arasında fark olup olmadığını bulmak için ilişkisiz ölçümler için t-testi yapılmıştır. Burada önem düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

Veri toplama aracındaki her bir alanla ilgili dörtlü liket tipi dereceleme ölçeği kullanılmıştır. (①= Hiç, ②=Arada bir(seyrek olarak), ③= Sık sık, ④= Her zaman / en iyi şekilde) Bu alanla ilgili toplam 35 soru bulunmaktadır. Burada alınabilecek en az puan 35, en fazla puan ise 140'dır. Motor beceri alanında 5 soru vardır. Burada alınabilecek en az puan 6, en fazla puan ise 24'tür. Dil gelişim alanında toplam 10 soru bulunmaktadır. burada alınacak en az puan 10 en yüksek puan ise 40' dır. Sosyal duygusal gelişim alanında toplam 33 soru bulunmaktadır. Bu kısımdan alınacak en düşük puan 33, en yüksek puan ise 132'dir.

4. BULGULAR

Bu araştırma, Ankara ili merkez ilçesinde bulunan toplam 5 kamu kurum kuruluşlarına bağlı kreş, yuva ve bakımevinde, öğretmenleri tarafından üstün ve özel yetenekli olarak aday gösterilen 3–6 yaş grubu çocukların öğretmenleri ve velileri ile bu çocukların bebeklik ve okul öncesi döneme ait gelişim özelliklerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

Tablo 4.1, öğrencilerin yaşa ve cinsiyete göre genel dağılımı hakkında bilgi vermektedir. Tablo 4.2; Araştırmaya katılan çocukların yetenek alanları hakkında bilgi vermektedir. Tablo 4.3; Araştırmaya katılan çocukların bebeklik dönemi gelişimleri hakkında bilgi vermektedir. Tablo 4.4; Araştırmaya katılan çocukların en sevdiği oyuncaklar hakkında bilgi vermektedir. Tablo 4.5; Araştırmaya katılan çocukların ailelerinin çocuklarıyla hangi aktiviteleri yaptıkları hakkında bilgi vermektedir. Tablo 4.6; Araştırmaya katılan çocukların ilgi alanlarına göre dağılımlarını göstermektedir. Tablo 4.7; Araştırmaya katılan çocukların sağlık sorunlarına göre dağılımına yer vermektedir. Bu tablolar; “ Aile-Çocuk Bilgi Formu” nun değerlendirildiği tablolardır.

Tablo 4.8, Tablo 4.9, Tablo 4.10, Tablo 4.11, Tablo 4.12, Numaralı tablolar ise veli-aile gelişim alanlarına göre veli ve aile tutarlılığının değerlendirilmesini sunmaktadır. Bu tablolar, “Çocuğun Gelişim Alanlarını Değerlendirme Formu” ndaki soruların değerlendirildiği tablolardır.

***Tablo 4.2’** de, örnekleme oluşturan öğrencilerin yetenek alanlarının cinsiyete göre dağılımı yer almaktadır..

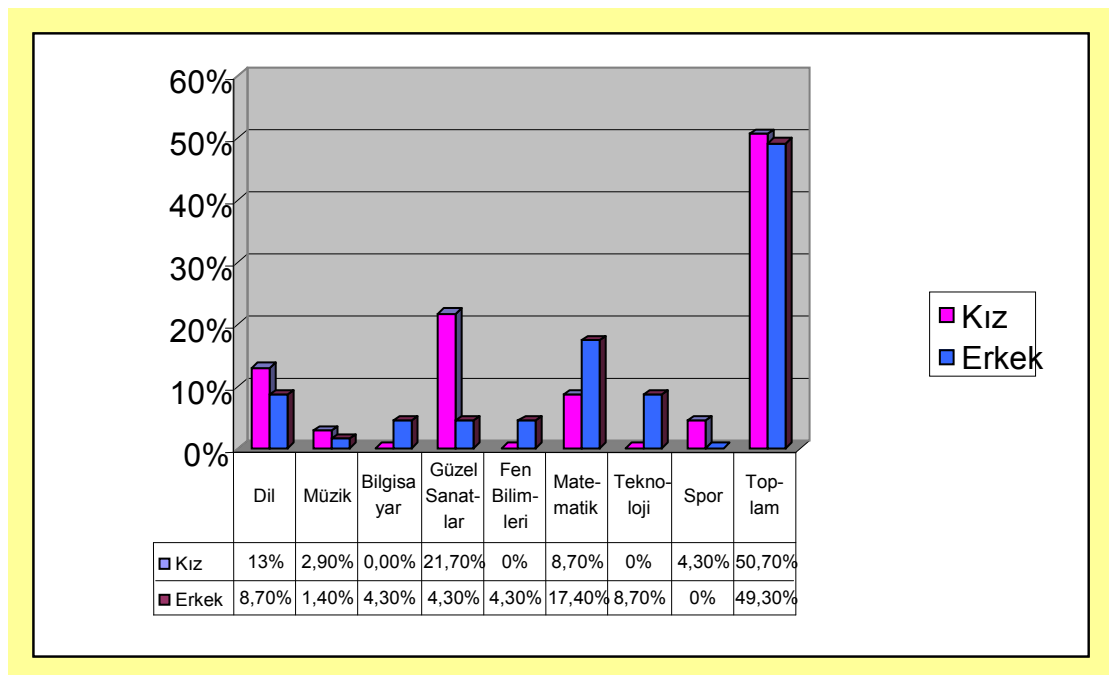
Çalışmaya katılan 35 kız öğrencinin %42 si, Güzel Sanatlar alanında başarı gösterirken % 25.7’sinin Dil Gelişimi; %17.1’ inin Matematik alanında, %8.6’sının Spor alanında; % 5.7 sinin ise Müzik alanında başarı gösterdiği görülmektedir. Çalışmaya katılan çocuklardan, Bilgisayar ve Fen Bilimleri alanlarında başarılı hiç kız çocuğu olmadığı görülmektedir.

Çalışmaya katılan 34 erkek çocuğunun yetenek alanlarına bakıldığında ise, %35.3' ünün matematik alanında; %17.6 sının teknoloji alanında; % 8.8'inin fen bilimleri, bilgisayar ve güzel sanatlar alanlarında; % 2.9' unun ise müzik alanında yetenekli olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan çocuklardan, Spor alanında başarılı erkek çocuğunun olmadığı görülmektedir.

Tablo 4.2 Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Yetenek Alanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

	CINSİYET		Toplam
	Kız	Erkek	
	9	6	15
Dil Alanı	% 25.7	%7.6	%21.7
Müzik Alanı	2	1	3
	%5.7	%2.9	%4.3
Bilgisayar Alanı	0	3	3
		%8.8	%4.3
Güzel Sanatlar Alanı	15	3	18
	%42.9	%8.8	%26.1
Fen Bilimleri Alanı	0	3	3
		%8.8	%4.3
Matematik Alanı	6	12	18
	%17.1	%35.3	%26.1
Teknoloji Alanı	0	6	6
		%17.6	%8.7
Spor Alanı	3	0	3
	%8.6		%4.3
Toplam	35	34	69
			%100

Grafik 4.1 Örneklemi Oluşturan Tüm Öğrencilerin Cinsiyet ve Yetenek Alanlarına Göre Dağılımı

***Tablo 4.3**'de örneklem grubunu oluşturan çocukların cinsiyete göre bebeklik dönemine ait gelişim özelliklerinin kazanımının dağılımı yer almaktadır.

Örneklem grubunu oluşturan çocukların cinsiyete göre bebeklik dönemine ait gelişim özelliklerinin kazanımının dağılımına bakıldığında;

*Doğum boy uzunluğu maddesine göre kızların ortalama doğum boy uzunluğu 52,2 cm iken erkeklerin boy uzunluğunun ortalama 52,6 cm olduğu görülmektedir.

*Doğum ağırlığına bakıldığında; kızların ortalama doğum ağırlığının ortalama 3,4 kg iken erkeklerin doğum boy uzunluğu ortalama 3,6 kg olduğu görülmektedir.

*Diş çıkarma aylarına bakıldığında kız çocukların ortalama 8,5.ayda erkek çocukların ise ortalama 8,8. ayda diş çıkardıkları görülmüştür.

*Kız çocukların baş kontrollerini ortalama 2,3. haftada kazanırken erkeklerin baş kontrollerini ortalama 2,5. haftada kazandıkları görülmektedir.

*Desteksiz oturma becerisi incelendiğinde, erkek ve kızların ortalama 5,4. ayda bu beceriyi kazandıkları görülmektedir.

*Uzanma becerisinin kazanımında kızlar ortalama 3,6 ayda; erkekler ise ortalama 4. ayda bu beceriyi kazandıkları görülmektedir.

*Emekleme becerisinin kazanımına bakıldığında, çalışmaya katılan 69 çocuğun; 29 erkek ve 33 kız olmak üzere toplam 62 tanesinin bu beceriyi kazandığı görülmektedir. Kızların ortalama 9.5. ayda; erkekler ise 8,6. ayda emekledikleri görülmektedir.

*Sıralama becerilerine bakıldığında; kızların ortalama 10,4. ayda; erkeklerin ise 10,2. ayda sıralamaya başladıkları görülmektedir.

* Yürüme becerisinin kazanımına bakıldığında ise kız çocukların ortalama 11,5. ayda; erkeklerin ise ortalama 11,3. ayda yürüdükleri görülmüştür.

*Üç tekerlekli bisiklete binme becerisine bakıldığında; kız çocukların ortalama 26,4 ayda; erkek çocukların ise ortalama 21,1 ayda üç tekerlekli bisiklete bindikleri görülmüştür.

*İki tekerlekli bisiklete binme becerisi incelendiğinde ise toplam 33 çocuğun iki tekerlekli bisiklete binebildiği görülmüştür. İki tekerlekli bisiklete binebilen kız çocukları ortalamasına bakıldığı zaman 53,5 ay; erkek çocuklarının ise ortalamasının 57,7 olduğu görülmüştür.

*Karalama becerisinin kazanımı incelendiğinde; kız çocuklarının bu becerileri 20,8 ayda; erkek çocuklarının ise karalama becerisini 20,5 ayda kazandığı görülmektedir.

*Kaşık kullanma becerileri incelendiğinde kızların ortalama 17,4. ayda; erkeklerin ise 18. ayda kaşık kullanmaya başladığı görülmektedir.

*Kızlar bardaktan su içme becerisini ortalama 13,6. ayda kazanırken; erkeklerin ortalama 11,8. ayda kazandıkları görülmektedir.

* İlk sözcüğü söyleme becerisine bakıldığında; kızların ilk sözcüklerini ortalama 9. ayda; erkeklerin ise ortalama 9,1. ayda söyledikleri görülmektedir.

*İki kelimeli cümle oluşturmaya bakıldığında; kızların ortalama 14,5. ayda; erkeklerin ortalama 14,4. ayda iki kelimeli cümleleri kurdukları görülmüştür.

*Tam anlaşılır konuşma becerisini kız çocuklarda 19. ayda gerçekleşirken; erkek çocuklarda 23. ayda geliştiği görülmüştür.

* Ev adresini söyleyebilme becerisi incelendiğinde toplam 42 öğrencinin bu beceriyi kazandığı görülmüştür. Beceriyi kazanmış 20 kız öğrencinin ortalama 38,7. ayda kazandığı; beceriyi kazanmış 22 erkek öğrencinin ise bu beceriyi 60,8. ayda kazandığı görülmektedir.

*Telefon numarasını söyleme becerisi incelendiğinde 25 kız öğrencinin bu beceriyi kazandığı görülmüş aritmetik ortalamasının ise 46,3 olduğu bulunmuştur. 26 erkek öğrencinin aritmetik ortalaması ise 55,3 ay olduğu bulunmuştur.

*Anne baba mesleğini söyleme becerisi incelendiğinde; beceriyi kazanmış 29 kız öğrencinin aritmetik ortalaması 42,2 ay bulunurken; 31 erkek öğrencinin aritmetik ortalaması 38,7 ay bulunmuştur.

* İlk şarkı ya da şiirini söyleme becerisi incelendiğinde kız öğrencilerin bu beceriyi 22,5 ayda; erkek öğrencilerin ise 27. ayda kazandığı görülmektedir.

*Harfleri tanıma becerisi incelendiğinde; beceriyi kazanmış 18 kız öğrencinin aritmetik ortalaması 51,6 ay; beceriyi kazanmış 27 erkek öğrencinin aritmetik ortalamasının 44,7 ay olduğu görülmektedir.

*Okuma becerisi incelendiğinde; beceriyi kazanmış 12 kız öğrencinin ortalaması 59; 6 erkek öğrencinin aritmetik ortalamasının ise 50 olduğu görülmüştür.

Tablo 4.3 Örneklem Grubunu Oluşturan Çocukların Cinsiyete Göre Bebeklik Dönemine Ait Gelişim Özellilerinin Kazanımının Dağılımı

Gelişim Düzeyi	Cinsiyet	Sayı (n)	Yüzde (%)	Arit. Ort. (x)	Stan. Sap (S)	Min. Değer	Max. Değer
Doğum Boy Uzunluğu	Erkek	34	49.5	52.6	2.8	49	58
	Kız	35	50.5	52.2	2.5	45	57
Doğum Ağırlığı	Erkek	34	50.9	3.6	0.4	2.7	4.4
	Kız	35	49.1	3.4	0.4	2.5	4.1
Diş Çıkarma	Erkek	34	47	8.8	1.4	6	11
	Kız	35	53	8.5	1.5	7	11
Baş Kontrolünün Kazanım Haftası	Erkek	34	51.2	2.5	0.9	1	4
	Kız	35	48.8	2.3	0.8	1	4
Desteksiz Oturma	Erkek	34	49.5	5.4	0.8	4	7
	Kız	35	50.5	5.4	0.8	2	6
Uzanma Becerisi	Erkek	34	51.5	4.0	1.0	3	6
	Kız	35	51.2	2.5	0.9	1	4
Emekleme	Erkek	29*	48.8	8.6	1.3	6	11
	Kız	33*	50.2	9.5	1.5	6	11
Sıralama	Erkek	34	48.8	10.2	1.2	8	12
	Kız	35	51.2	10.4	1.1	8	12
Yürüme	Erkek	34	49.7	11.5	1.2	9	14
	Kız	35	50.3	11.3	1.2	9	13
Üç Tekerlekli Bisiklete Binme	Erkek	34	43.8	21.1	3	28	42
	Kız	35	56.2	26.4	8	14	36
İki Tekerlekli Bisiklete Binme	Erkek	19*	59.4	57.7	8.2	40	66
	Kız	14*	40.6	53.5	11.3	36	66
Karalama Becerisi	Erkek	34	48.8	20.5	8	11	36
	Kız	35	51.2	20.8	7.6	12	36
Kaşık Kullanma	Erkek	34	50.2	18	5.4	9	24
	Kız	35	48.8	17.4	4.5	12	24
Bardaktan su içme	Erkek	34	45,8	11,8	4,3	6	24
	Kız	35	54,2	13,6	2,9	8	18
İlk Sözcüğü Söyleme	Erkek	34	49.4	9.1	3.7	4	18
	Kız	35	50.6	9.0	1.7	6	12
İki Kelimeli Cümle Kurma	Erkek	34	49.2	14.4	3.6	11	24
	Kız	35	50.8	14.5	2.6	10	28
Tam Anlaşılır Konuşma	Erkek	34	53.5	23	6	12	36
	Kız	35	46.5	19	4	14	26
Ev Adresini Söyleme	Erkek	22*	60.8	54.4	6.2	44	60
	Kız	20*	39.2	38.7	10.2	24	60
Telefon Numarasını söyleme	Erkek	26*	53.7	55.3	5.9	44	60
	Kız	25*	46.3	45.9	13.1	24	60
Anne Baba Mesleğini Söyleme	Erkek	31*	49.5	38.7	9.4	24	60
	Kız	29*	50.5	42.2	9.9	24	60
İlk Şarkı ya da şiirini söyleme	Erkek	34	53.6	22,5	10	18	36
	Kız	35	46.4	18	5.6	15	20
Harfleri Tanıma	Erkek	27*	56.5	44.7	13.1	24	60
	Kız	18*	43.5	51.6	9.0	36	60
Okuma	Erkek	6*	29.8	50.0	4.8	48	60
	Kız	12*	70.2	59.0	14.8	36	72

*Davranışı Kazanan çocuk sayısı

* Örnekleme oluşturan çocukların velilerinin, çocuklarının 0-3 aylıkken çevresindeki yüzlere ve nesnelere karşı ilgisinin nasıl olduğuna dair sorulan soruya verdikleri cevaplara göre dağılımına bakıldığında; örnekleme yer alan çocukların % 63.8'inin 0-3 aylık dönemde çevresi ile aşırı ilgili; %34.8'inin Normal ve %1.4'ünün Çevresine karşı ilgisiz olduğu görülmektedir.

*Örnekleme oluşturan çocukların velilerinin Çocuklarının bebeklik döneminde kime bağlı olduğuna dair sorulan soruya verdikleri cevapları değerlendirildiğinde, çocukların % 63.8 inin anneye bağımlı; % 14.5'inin babaya bağımlı; % 11.6'sının ise herhangi bir yakınına bağımlı; % 10.1'inin ise hiç kimseye bağımlı olmadığı görüldü.

***Tablo 4.4** ' de, örnekleme oluşturan çocukların okul öncesi dönemde en sevdiği oyuncakların dağılımı yer almaktadır.

Çalışmaya katılan çocukların en çok tercih ettikleri oyuncak türlerine bakıldığında ise; %46.4'ünün Lego; %39.1'inin Yap-boz;%8.7'sinin Araba; %4.3'ünün diğer oyuncakları tercih ettiği görülmüştür.

Tablo 4.4 Örnekleme Oluşturan Çocukların Okul Öncesi Dönemde En Sevdiği Oyuncakların Dağılımı

	Öğrenci Sayısı	Yüzdesi
Bebek	1	1.4
Araba	6	8.7
Lego	32	46.4
Yap-Boz	27	39.1
Diğer	3	4.3
Toplam	69	100.0

*Örnekleme oluşturulan çocukların harfleri söylerken zorluk çekip – çekmeme durumu incelendiğinde, % 66.7’sinin herhangi bir harfi söylerken zorluk çekmediği; %33.3’ünün ise bazı harfleri söylerken zorlandığı görülmüştür.

*Örnekleme oluşturulan çocukların velilerinin; zaman zaman çocuklarına ulaşamadıklarını hissedip-hissetmemelerine dair sorulan soruya verdikleri cevapları incelendiğinde; Velilerin %43.5’i ”Hayır hiçbir zaman derken, %31.9’u “Evet, nadiren” ; %18.8’i “Evet sıklıkla”; %5.8’i “Evet her zaman” seçeneğini işaretlediği görülmüştür.

***Tablo 4.5’** te örnekleme oluşturulan çocukların velilerinin, çocuklarına ayırdıkları zamanı hangi aktiviteleri yaparak değerlendirdiklerine dair sorulan soruya verdikleri cevapların dağılımı yer almaktadır.

Örnekleme oluşturulan çocukların velilerinden % 37.7’si, çocuklarına ayırdıkları zamanı kitap okuma, televizyon seyretme, oyun, sohbet, spor aktiviteleri yaparak; %21.7’si kitap okuyarak; %14.5’i oyun oynayarak; %13’ü sohbet ederek; %8.7’si sinema ve televizyon seyrederek; % 4.3’ü ise Spor yaparak değerlendirdiği görülmektedir.

Tablo 4.5 Örnekleme Oluşturan Çocukların Velilerinin, Çocuklarına Ayırdıkları Zamanı Hangi Aktiviteleri Yaparak Değerlendirdiklerine Dair Sorulan Soruya Verdikleri Cevapların Dağılımı

	Öğrenci Sayısı	Yüzdesi
Kitap Okuma	15	21.7
Sinema Televizyon Seyretme	6	8.7
Oyun	10	14.5
Sohbet	9	13.0
Spor	3	4.3
Hepsi	26	37.7
Toplam	69	100.0

***Tablo 4.6.** ‘ da Örnekleme oluşturan çocukların ilgi alanlarına göre dağılımları yer almaktadır.

Örnekleme oluşturan çocukların ilgi alanları incelendiğinde %23.2’si resim ve el sanatları; %20.3’ü bitki ve hayvanlar; %15.9’u tiyatro drama; %11.6’sı Spor; %8.7’si müzik ve şiir, öykü ; %4.3’ü kolleksiyon ve uzay bilimleri ile ilgilenmekte olduğu görülmektedir.

Tablo 4.6 Örnekleme Oluşturan Çocukların İlgi Alanlarına Göre Dağılımları

	Öğrenci Sayısı	Yüzdesi
Resim El Sanatları	16	23.2
Muzik	6	8.7
Spor	8	11.6
Kolleksiyon	3	4.3
Bitki ve Hayvanlar	14	20.3
Uzay Bilimleri	3	4.3
Siir, Oyku	6	8.7
Yabancı Dil	2	2.9
Tiyatro Drama	11	15.9
Toplam	69	100.0

*Örnekleme yer alan çocukların % 55.1’i masal, hikaye kitaplarını; %23.3’ünün bilimsel; %21.7’sinin ise gazete ve dergileri okumaktan zevk aldıkları bulunmuştur.

*Örnekleme oluşturan çocuklarının % 72,5’nin hayali arkadaşları yokken; %2.5inin hayali arkadaşlarının olduğu bulunmuştur.

*Örnekleme yer alan çocukların %, 59.4’ü destek eğitim almazken, % 40.’sının destek eğitim aldığı görülmektedir.

***Tablo 4.7'** de, örnekleme de yer alan çocukların sağlık sorunlarına göre dağılımı yer almaktadır.

Örnekleme de yer alan çocukların, sağlık sorunlarına göre dağılımına bakıldığında ise, % 59.4'ünün hiçbir sağlık sorunu yaşamadığı,% 27.5'inin alerjik reaksiyonları olduğu;%4.3'ünün ise kulak enfeksiyonunun olduğu görölmektedir.

Tablo 4.7 Örnekleme de Yer Alan Çocukların Sağlık Sorunlarına Göre Dağılımı

	Öğrenci Sayısı	Yüzdesi
Allerjik	19	27.5
Reaksiyonlar		
Kulak Enfeksiyonu	3	4.3
Sağlık Sorunu Yok	41	59.4
Diğer	6	8.7
Toplam	69	100.0

***Tablo 4.8'** de, örnekleme yer alan çocukların velilerinin, ailelerinde üstün veya özel yetenekli kimlerin olduğuna dair sorulan soruya verdikleri cevapların dağılımı yer almaktadır.

Örnekleme yer alan çocukların,%26.1'inin kuzeni; %20.3'ünün amca-teyze-dayı ya da halası; %11.6' sının annesi% 7.2'sinin babası; %4.3' ünün kardeşi üstün veya özel yetenekli olduğu görülmektedir. %30.4' ünün ise ailesinde hiç üstün ya da özel yetenekli birinin bulunmadığı görülmektedir.

Tablo 4.8 Örnekleme Yer Alan Çocukların Velilerinin, Ailelerinde Üstün Veya Özel Yetenekli Kimlerin Olduğuna Dair Sorulan Soruya Verdikleri Cevapların Dağılımı

	Öğrenci Sayısı	Yüzdesi
Anne	8	11.6
Baba	5	7.2
Kardes	3	4.3
Kuzen	18	26.1
Amca-Dayi-Teyze-Hala	14	20.3
Yok	21	30.4
Toplam	69	100.0

***Tablo 4.9'** da, çocukların bilişsel gelişim alanına ilişkin toplam puanın veli ve öğretmen görüşlerine göre t-testi karşılaştırması yer almaktadır.

Tabloya göre öğretmen ve velilerin, çocukların bilişsel gelişim alanına ait sorulara verdikleri cevaplar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 4.9 Bilişsel Gelişim Alanına İlişkin Toplam Puanın Veli ve Öğretmen Görüşlerine Göre t-testi Karşılaştırması

Grup	N	\bar{x}	S	Sd	t	p
Veli	69	120.10	9.78	136	2.212	0.029
Öğretmen	69	115.51	14.21			

P < 0.05

***Tablo 4.10'** da, çocukların motor gelişim alanına ilişkin toplam puanın veli ve öğretmen görüşlerine göre t-testi karşılaştırması yer almaktadır.

Tabloya göre öğretmen ve velilerin, çocukların motor gelişim alanına ait sorulara verdikleri cevaplar arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Tablo 4.10 Motor Gelişim Alanına İlişkin Toplam Puanın Veli ve Öğretmen Görüşlerine Göre t-testi Karşılaştırması

Grup	N	\bar{x}	S	Sd	t	p
Veli	69	20,57	2,25	136	0,64	0,52
Öğretmen	69	20,30	2,76			

p > 0.05

***Tablo 4.11'** de, çocukların dil gelişim alanına ilişkin toplam puanın veli ve öğretmen görüşlerine göre t-testi karşılaştırması yer almaktadır.

Tabloya göre öğretmen ve velilerin çocukların dil gelişim alanına ait sorulara verdikleri cevaplar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 4.11 Dil Gelişim Alana İlişkin Toplam Puanın Veli ve Öğretmen Görüşlerine Göre t-testi Karşılaştırması

Grup	N	\bar{x}	S	Sd	t	p
Veli	69	33,20	4,41	136	2,89	0,00
Öğretmen	69	30,63	5,9			

P < 0.05

***Tablo 4.12'** de, çocukların sosyal-duygusal gelişim alanına ilişkin toplam puanın veli ve öğretmen görüşlerine göre t-testi karşılaştırması yer almaktadır.

Tabloya göre öğretmen ve velilerin çocukların sosyal duygusal gelişim alanına ait sorulara verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 4.12 Sosyal-Duygusal Gelişim Alanına İlişkin Toplam Puanın Veli ve Öğretmen Görüşlerine Göre t-testi Karşılaştırması

Grup	N	\bar{x}	S	Sd	t	p
Veli	69	114,3	11,41	136	1,50	0,13
Öğretmen	69	111,4	11,48			

p > 0.05

5. TARTIŞMA

Bu araştırma, kamu kuruluşlarına bağlı kreş ve yuvalarına devam eden, öğretmenleri tarafından üstün ve özel yetenekli olduğu düşünülen 3–6 yaş grubu çocukların öğretmenleri ve velileri ile yapılmıştır. Araştırmada amaç; bu çocukların bebeklik ve okul öncesi döneme ait gelişim özelliklerini belirlemek; veli ve öğretmenin doldurduğu çocuk gelişim formunda velinin ve öğretmenin çocuğu bilişsel, dil, fiziksel ve sosyal duygusal gelişim alanlarında değerlendirmelerinin ne derece tutarlı olduğunu ölçmektir. Tablo ve grafikler; öğretmenleri tarafından üstün yetenekli olabileceği düşünülen çocukların gelişim özellikleri ve veli-öğretmen değerlendirmeleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Daha sonra velilerle doldurulan formda ise öğretmenlerin üstün yetenekli olduğu düşünülen yetenek alanını velinin de onaylaması beklenmiştir. Hem öğretmen hem de veli tarafından yetenek alanları onaylanmış öğrencilerin veli-öğretmen formları dikkate alınmıştır. Bazı kurumların veli-öğretmen bilgilerini vermek istememesi üzerine sadece gelişim bilgi formu uygulanmış ve tüm formların anne-baba bilgileri değerlendirmeden çıkartılmıştır.

Bebeklik döneminde erken belirti gösteren çocukların ebeveynleri tarafından belirlenmeleri kolay olmaktadır. Okul döneminde ise öğretmenlerin sınıf ortamında üstün ve özel yetenekli çocukları normal gelişim gösteren çocuklarla beraber gözlemlene ve farklı gelişim gösteren çocukları kolaylıkla fark edebilecekleri bir ortama sahip olmaları; onların bu çocukları erken fark edebilmelerine olanak sağlamaktadır. Ancak ebeveynler, sadece kendi ya da yakın çevresindeki birkaç çocukla kıyas yapma şansına sahiptir. Bu da okul çağı döneminde öğretmenlerin üstün ve özel yetenekli çocukları belirlemede bir adım önde olmalarını sağlamaktadır (4).

Bebeklik ve okul öncesi dönemde üstün yetenekli çocukların niceliksel ölçümlerle değerlendirilmesinin güçlüğünden dolayı; anne baba ve öğretmen gözlemlerinin değerlendirilerek bu dönemdeki üstün yetenekli özelliklerinin belirlenmesi erken tanılama ve eğitim programlarının hazırlanmasında oldukça önem taşımaktadır (3) .

Gelişim özellikleri incelendiğinde üstün ve özel yetenekli çocukların gelişim özelliklerini belirten maddeler tüm çocuklarda belli bir ölçüde gözlemlenen özelliklerdir. Üstün yeteneğin bir göstergesi olabilmesi için bu özelliklerin birçoğunun çocukta ilgili yaş grubunun doğal olarak gösterdiği ölçülerin özerinde ölçülerde gözleniyor olması gerekmektedir. Yıllardır üstün yeteneklilerle çalışmanın sonucu en yalın tanı ölçütü şunlardır;

- En az bir yetenek alanında üstün performans
- Dile hâkimiyet
- Merak ve bazı konulara yoğun ilgi
- Çabuk öğrenme
- Güçlü bellek
- Yüksek düzeyde duyarlılık
- Özgün ifade biçimleri
- Yeni ve zor deneyimleri tercih
- Kendisinden büyüklerle arkadaşlık
- Yeni duruma uyum sağlama
- Okumaya düşkünlük (2)

Örnekleme oluşturan öğrencilerin ***Tablo 4.3'te** yetenek alanlarının cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde; öğretmenlere göre kız öğrencilerin en fazla güzel sanatlar alanında; erkek öğrencilerin ise en fazla matematik alanında üstün ve özel yetenekli oldukları bulunmuştur. Dil gelişimi yönünden ele alındığında da kızların erkeklere oranla dili kullanma becerilerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bunun yanında erkek öğrenciler bilgisayar ve teknoloji alanlarına kızlardan daha yatkın olduğu bulunmuştur. Genel olarak bakıldığında ise tüm çocukların %26,1'inin güzel sanatlar ve matematik alanında yeteneklilik gösterdiği bulunmuştur. Dil gelişimi alanında ise çocukların %21,7'si yetenekli iken; Teknoloji alanında %8,7; Müzik, bilgisayar ve spor alanlarında ise % 4,3 öğrencinin bulunduğu görülmüştür.

Çalışmaya katılan 35 kız öğrencinin %42 si, Güzel Sanatlar alanında başarı gösterirken % 25.7'sinin Dil Gelişimi; %17.1' inin Matematik alanında,%8.6'sının Spor alanında; % 5.7 sinin ise Müzik alanında başarı

gösterdiği görülmektedir. Çalışmaya katılan çocuklardan, Bilgisayar ve Fen Bilimleri alanlarında başarılı hiç kız çocuğu olmadığı görülmektedir.

Çalışmaya katılan 34 erkek çocuğunun yetenek alanlarına bakıldığında ise, %35.3' ünün matematik alanında; %17.6 sının teknoloji alanında; % 8.8'inin fen bilimleri, bilgisayar ve güzel sanatlar alanlarında; % 2.9' unun ise müzik alanında yetenekli olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan çocuklardan, Spor alanında başarılı erkek çocuğunun olmadığı görülmektedir.

Üstün özellikteki çocukların, bebeklik döneminde dahi test sırasında test materyalleri ve testöre karşı daha ilgili ve dikkat kontrolü daha uzun süreli olduğu görülmüş, kız ve erkekler arasında önemli bir farklılık görülmüştür (30).

Üstün yetenekli erkek çocukların da küçük yaşlarda babalarını model almalarından kaynaklanan tamir etme, tamir araçlarını kullanma merakı normal gelişim gösteren çocuklardan biraz daha fazla düzeyde vardır. Kız çocuklarının ise yüksek kelime bilgisine sahip olmaları onların cümle yapılarını erken yaşlarda düzgün olarak kullanmalarını sağlamaktadır (20).

Örneklem grubuna seçilen öğrencilerin yetenekli oldukları alanlar belirlenirken, hem öğretmenin hem de velinin çocuğun yetenekli olduğu alan hakkındaki fikirlerinin tutarlı olmalarına dikkat edilmiştir. Spor alanında ve güzel sanatlar alanında yetenekli olan çocukların % 87'sinin bu alanlarda yetenekli olduğunu kanıtlayan ödül ve yarışmada dereceye girme gibi kriterleri geçmiş olduğu görülmüştür.

***Tablo 4.3' de** Örneklem grubunu oluşturan çocukların cinsiyete göre bebeklik dönemine ait gelişim özelliklerinin kazanımının dağılımına bakıldığında;

*Doğum boy uzunluğu maddesine göre kızların ortalama doğum boy uzunluğu 52,2 cm iken erkeklerin boy uzunluğunun ortalama 52,6 cm olduğu görülmektedir.

Türkiye ortalamalarına bakıldığında erkek çocuklarının doğum boy uzunluğunun ortalama 52,5cm (en düşük 47,5cm,en yüksek 56cm) ; Kız

çocuklarının doğum boy uzunluğunun ise 51 cm (en düşük 48,5, en yüksek 54 cm) olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara göre araştırmaya katılan çocukların ortalamaya yakın bir boy uzunluğuna sahip olduğu görülmüştür (41,42).

Dünya ortalamalarına bakıldığında, çocukların doğum boy uzunluklarının 48cm -52cm arasında değiştiği görülmüştür (38). Bu sonuçlara göre, araştırmaya katılan çocukların ortalamanın üzerinde bir doğum uzunluğuna sahip olduğu bulunmuştur.

*Doğum ağırlığına bakıldığında; kızların ortalama doğum ağırlığının ortalama 3,4 kg iken erkeklerin doğum boy uzunluğu ortalama 3,6 kg olduğu görülmektedir.

Türkiye ortalamalarına bakıldığında, erkek çocuklarının ortalama doğum ağırlığının ortalama 3,4kg.(en düşük 2.0kg, en yüksek 4.1 kg) Kız çocuklarının ise 3.3kg.(en düşük 2.0 kg, en yüksek 4.4 kg.) olduğu belirtilmiştir (41,42). Bu sonuçlara baktığımızda araştırmaya katılan çocukların doğum ağırlıklarının ortalamaya yakın düzeyde olduğu görülmüştür.

Doğum ağırlığına göre dünya ortalamalarına bakıldığında çocukların 3000gr -3500 gr arasında değiştiği belirtilmektedir (38). Bu sonuçlara bakıldığında araştırmaya katılan kız ve erkek çocukların ortalamanın üzerinde doğum ağırlığına sahip oldukları görülmüştür.

*Diş çıkarma aylarına bakıldığında kız çocukların ortalama 8,5.ayda erkek çocukların ise ortalama 8,8. ayda diş çıkardıkları görülmüştür.

*Kız çocukların baş kontrollerini ortalama 2,3. haftada kazanırken erkeklerin baş kontrollerini ortalama 2,5. haftada kazandıkları görülmektedir.

Türkiye ortalamalarına bakıldığında normal gelişim gösteren Türk çocuklarının yüzükoyun başını kaldırma becerisini %90 oranında 0.6. ayda kazandığı görülmüştür (41).

*Desteksiz oturma becerisi incelendiğinde, erkek ve kızların ortalama 5,4. ayda bu beceriyi kazandıkları görülmektedir.

Türkiye ortalamalarına bakıldığında, desteksiz oturma becerisini normal gelişim gösteren Türk Çocuklarının, %25 oranında 5. ayda,%50

oranında 6. ayda kazandığı; %90 oranında ise 8. ayda kazandığı görülmüştür (41). Bu sonuca göre araştırmaya katılan çocukların oturma becerisini Türkiye standartlarına göre erken dönemde kazandığı görülmüştür.

Dünya ortalamalarına bakıldığında çocuklarda desteksiz oturma becerisinin geliştiği alt sınır 4.ay, üst sınır ise 9.ay olduğu görülmüştür (38). Bu verilere göre araştırmaya katılan çocukların ortalamaların alt sınırına yakın bir düzeyde erken yaşta desteksiz oturdukları olduğu görülmüştür.

*Uzanma becerisinin kazanımında kızlar ortalama 3,6 ayda; erkekler ise ortalama 4. ayda bu beceriyi kazandıkları görülmektedir.

Türkiye ortalamalarına bakıldığında normal gelişim gösteren Türk çocuklarının uzanma becerisini % 25 oranında 4,8. ayda %90 oranında 6,1. ayda kazandığı görülmüştür (41). Bu sonuçlara bakıldığında değerlendirmeye alınan öğrencilerin uzanma becerisini normal gelişim gösteren yaşıtlarına oranla erken kazandıkları görülmüştür.

*Üstün yetenekli çocukların, hareket becerilerinin erken geliştiğine dair bulgular olup, yaşıtlarına göre daha erken yürüdükleri, tırmandıkları (7-10 ay arası), desteksiz oturdukları (4 ay), iki tekerlekli bisiklet kullandıklarına (36. ay) dair kayıtlar vardır (3).

*Emekleme becerisinin kazanımına bakıldığında, çalışmaya katılan 69 çocuğun; 29 erkek ve 33 kız olmak üzere toplam 62 tanesinin bu beceriyi kazandığı görülmektedir. Kızların ortalama 9.5. ayda; erkekler ise 8,6. ayda emekledikleri görülmektedir.

Normal gelişim gösteren çocukların emekleme yaşların bakıldığında emekleme alt sınırının 6 ay, üst sınırının ise 14. ay olduğu görülmüştür (38). Bu sonuca göre, araştırmaya katılan çocukların ortalamaların üzerinde bir düzeyde erken emeklemeye başlamış oldukları bulunmuştur. Araştırmaya katılan çocuklardan 7 tanesinin de hiç emeklemeden yürümeye geçtiği sonucuna ulaşılmıştır.

*Sıralama becerilerine bakıldığında; kızların ortalama 10,4. ayda; erkeklerin ise 10,2. ayda sıralamaya başladıkları görülmektedir.

Dünyadaki ortalama çocuk büyüme standartlarına bakıldığında, çocukların destekle ayakta durma becerisini kazanma alt sınırının 5. ay, üst

sınırının ise 12. ay olduğu görülmüştür (38). Bu değerler ölçüsünde araştırmaya katılan çocukların üst sınıra yakın bir düzeyde olduğu görülmüştür.

*Yürüme becerisinin kazanımına bakıldığında ise kız çocukların ortalama 11,5. ayda; erkeklerin ise ortalama 11,3. ayda yürüdükleri görülmüştür.

Dünya ortalamasına göre yürüme becerisinin kazanımının alt sınırının 7. ay, üst sınırının ise 17. ay olduğu görülmüştür (38). Bu sonuca göre, çalışmaya katılan çocukların yürüme yaşlarına bakıldığında ortalamanın üzerinde, erken yaşta yürümeye başladıkları görülmüştür.

* Üç tekerlekli bisiklete binme becerisine bakıldığında; kız çocukların ortalama 26,4 ayda; erkek çocukların ise ortalama 21,1 ayda üç tekerlekli bisiklete bindikleri görülmüştür. Ancak 3 tekerlekli bisiklete binme becerisi, belirli bir sinir-kas olgunlaşması gerektirmektedir. Hemen hemen 2 yaşından önce bu becerinin kazanılması olanaksızdır. Araştırmaya katılan erkek çocukların bu beceriyi 2 yaşından önce kazanmış olduğunun bulunması, ailelerin 3 tekerlekli bisiklete binebilme becerisinin tam olarak “pedalları çevirerek gitme” ile gerçekleştiğini tam olarak kavrayamamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

*İki tekerlekli bisiklete binme becerisi incelendiğinde ise toplam 33 çocuğun iki tekerlekli bisiklete binebildiği görülmüştür. İki tekerlekli bisiklete binebilen kız çocukları ortalamasına bakıldığı zaman 53,5 ay; erkek çocuklarının ise ortalamasının 57,7 olduğu görülmüştür.

*Karalama becerisinin kazanımı incelendiğinde; kız çocuklarının bu becerileri 20,8 ayda; erkek çocuklarının ise karalama becerisini 20,5 ayda kazandığı görülmektedir.

Artut'un aktardığına göre Kellogg (1969), yaptığı bir çalışmasında 1,5 - 2 yaş arasındaki çocukların ilk başlarda yaptıkları karalamaların daha sonra bir dizi düzenli şekiller haline gelerek ve aşama aşama ayırt edilebilir şekillere dönüşüp, sonra da ilk simgesel çizimlerin 3-4 yaşlarında tamamen yapısal blokları oluşturan çeşitli karmaşık şekillere dönüştüğünü iddia eder (39). Bu çalışmaya göre araştırmaya katılan kız ve erkek çocukların karalama

becerilerini kazanma yaşlarına bakıldığında ortalamanın alt düzeyinde erken karalama yaptıkları görülmektedir.

*Kızlar bardaktan su içme becerisini ortalama 13,6. ayda kazanırken; erkeklerin ortalama 11,8. ayda kazandıkları görülmektedir.

*Kaşık kullanma becerileri incelendiğinde kızların ortalama 17,4. ayda; erkeklerin ise 18. ayda kaşık kullanmaya başladığı görülmektedir.

*İlk sözcüğü söyleme becerisine bakıldığında; kızların ilk sözcüklerini ortalama 9. ayda; erkeklerin ise ortalama 9,1. ayda söyledikleri görülmektedir.

* İki kelimeli cümle oluşturmaya bakıldığında; kızların ortalama 14,5. ayda; erkeklerin ortalama 14,4. ayda iki kelimeli cümleleri kurdukları görülmüştür..

Konuşmada ilk anlamlı sözcüklerin diğer çocuklara göre üstün ve özel yetenekli çocuklarda 2 ay önce ortaya çıktığı; sözcük bağlantılarının (iki sözcük birleştirmenin) ortalama 2 yaşında görülmesine rağmen (2,3) üstün ve özel yetenekli çocuklarda 12 ay civarında gerçekleştirildiği görülmüştür. Dönmez'in aktardığına göre, Gross tarafından yapılan bir çalışmada zeka bölümü 160 ve üstü (IQ 160+) olan 52 çocuğun ilk anlamlı sözcüklerinin ortalama 9. ayda ortaya çıktığı, Barbe' nin (1964) alışımasında ise zeka bölümü 148 ve üstü (IQ 148+) olan çocukların cümle kurarak konuşma yaşının ise 16. ay olduğu ortaya konmaktadır. Ayrıca başka bir çalışmada ise zeka bölümü 160 ve üstü (IQ 160+) olan bir deneğin ilk sözcüğünü 5. ayda söylediğini, 2 ay sonra 3-4 sözcüklü cümlelerle konuşmaya başladığı bilinmektedir (3).

Türkiye'deki çocukların gelişim özelliklerine bakıldığında, çocukların özgül olmayan anne-baba sözcüğünü %90 oranında 9,1.ayda, özgül olarak anne-baba sözcüğünün söylenmesine %90 oranında 16,2. ayda gerçekleştiği görülmüştür. Anne-baba dan başka iki sözcüğün kullanılmasına ise % 90 oranında 21,5. ayda geçildiği görülmüştür (41).

Üstün zekâlı çocukların çoğunun göstermiş oldukları en belirgin özelliklerden birisi ileri sözcük dağarcının erken yaşta kullanılmaya başlamalarıdır (2).

*Tam anlaşılır konuşma becerisini kız çocuklarda 19. ayda gerçekleşirken; erkek çocuklarda 23. ayda geliştiği görülmüştür.

*Ev adresini söyleyebilme becerisi incelendiğinde toplam 42 öğrencinin bu beceriyi kazandığı görülmüştür. Beceriyi kazanmış 20 kız öğrencinin ortalama 38,7. ayda kazandığı; beceriyi kazanmış 22 erkek öğrencinin ise bu beceriyi 60,8. ayda kazandığı görülmektedir.

*Telefon numarasını söyleme becerisi incelendiğinde 25 kız öğrencinin bu beceriyi kazandığı görülmüş aritmetik ortalamasının ise 46,3 ay olduğu bulunmuştur. 26 erkek öğrencinin aritmetik ortalaması ise 55,3 ay olduğu bulunmuştur.

*Anne baba mesleğini söyleme becerisi incelendiğinde; beceriyi kazanmış 29 kız öğrencinin aritmetik ortalaması 42,2 ay bulunurken; 31 erkek öğrencinin aritmetik ortalaması 38,7 ay bulunmuştur.

* İlk şarkı ya da şiirini söyleme becerisi incelendiğinde kız öğrencilerin bu beceriyi 18. ayda, erkek öğrencilerin ise 22,5 ayda kazandığı görülmektedir.

Genel olarak dil gelişim becerileri cinsiyete göre incelendiğinde kız çocuklarının, erkek çocuklara kıyasla daha erken bir gelişim gösterdiği görülmektedir.

İşitsel hafızaları güçlü olan bu çocukların; çocuk şarkılarını, reklâm müziklerini erken yaşlarda söyleyebildikleri gözlenmiştir. Ortalama olarak 1,6. yaşta bu tür şarkıları söyleyebildikleri belirtilmektedir (10)

* Harfleri tanıma becerisi incelendiğinde; beceriyi kazanmış 18 kız öğrencinin aritmetik ortalaması 51,6 ay; beceriyi kazanmış 27 erkek öğrencinin aritmetik ortalamasının 44,7 ay olduğu görülmektedir.

*Okuma becerisi incelendiğinde; beceriyi kazanmış 12 kız öğrencinin ortalaması 59; 6 erkek öğrencinin aritmetik ortalamasının ise 50 olduğu görülmüştür.

Çalışmalara göre üstün yetenekliliğin erken göstergelerinden biri de okuma yaşıdır. Dönmez'in aktardığına göre, Grossi yapılan bir araştırmada, zeka bölümü 170 (IQ 170) olan çocuklardan % 43' ünün 5 yaşından önce,% 13'ünün 4 yaşından önce okuduğu ortaya konulmaktadır (3).

Erken okuyan çocuklar için üstün yetenekli çocuk denebilir ancak erkenden okuma motivasyona, sosyo-ekonomik düzeye yetişkinin okumaya yardımı düzeyine göre değişir. Erken okuyan çocuklar kendi kendilerine öğretemezler (17).

*Örnekleme oluşturan çocukların velilerinin, çocuğunuz 0-3 aylıkken çevresindeki yüzlere ve nesnelere karşı ilgisinin nasıl olduğuna dair sorulara verdikleri cevaplara göre dağılımına bakıldığında; örnekleme alan çocukların % 63.8'inin 0-3 aylık dönemde çevresi ile aşırı ilgili; %34.8'inin Normal ve %1.4'ünün Çevresine karşı ilgisiz olduğu görülmektedir.

Yapılan araştırmalara göre, bebeklik döneminden itibaren üstün ve özel yetenekli çocukların, çevreye karşı ilgilerinde belirgin derecede farklılık olduğu, uzun dikkat süresinin olduğu, çevresinde olup bitenleri dikkatle izlediğini ve anne-babayı veya ona bakan kişiyi erken dönemlerde tanıma ve gülme gözlemlendiği belirtilmektedir (1,3,5,16,17).

*Örnekleme oluşturan çocukların velilerinin Çocuğunuz bebeklik döneminde kime bağlı olduğuna dair sorulara verdikleri cevapları değerlendirildiğinde, çocukların % 63.8'inin anneye bağımlı; % 14.5'inin babaya bağımlı; % 11.6'sının ise herhangi bir yakınına bağımlı; % 10.1'inin ise hiç kimseye bağımlı olmadığı görülmüştür.

Bu yaş dönemi çocukların genel özelliklerine ait olan "anneye bağımlılığın" yüksek bir yüzdede bulunduğu görülmektedir.

*Çalışmaya katılan çocukların en çok tercih ettikleri oyuncak türlerine bakıldığında ise; %46.4'ünün Lego; %39.1'inin Yap-boz; %8.7'sinin Araba; %4.3'ünün diğer oyuncakları tercih ettiği görülmüştür.

Araştırmaya katılan çocukların en çok tercih ettikleri oyuncaklara bakıldığında; yaratıcılık becerisini destekleyen "lego" gibi tak-çıkartılabilir oyuncakları ve parçadan bütüne giden problem çözme becerisini destekleyen yap-boz türü oyuncakları yüksek bir değerle tercih ettikleri görülmüştür.

*Örnekleme oluşturan çocukların harfleri söylerken zorluk çekip – çekmeme durumu incelendiğinde,% 66.7'sinin herhangi bir harfi söylerken

zorluk çekmediği; %33.3'ünün ise bazı harfleri söylerken zorlandığı görülmüştür.

*Örnekleme oluşturan çocukların velilerinin; zaman zaman çocuklarına ulaşamadıklarını hissedip-hissetmemelerine dair sorulan soruya verdikleri cevapları incelendiğinde; Velilerin %43.5'i "Hayır Hiçbir Zaman" derken, %31.9'u "Evet, nadiren" ; %18.8'i "Evet sıklıkla"; %5.8'i "Evet Her Zaman" seçeneğini işaretlediği görülmüştür.

*Örnekleme oluşturan çocukların velilerinden % 37.7'si, çocuklarına ayırdıkları zamanı kitap okuma, televizyon seyretme, oyun, sohbet, spor aktiviteleri yaparak; %21.7'si sadece kitap okuyarak; %14.5'i sadece oyun oynayarak; %13'ü sadece sohbet ederek; %8.7'si sadece sinema ve televizyon seyrederek; % 4.3'ü ise sadece spor yaparak değerlendirdiği görülmektedir.

Üstün yetenekli çocukların en uygun düzeyde yetenek, ilgi ve kapasitelerini geliştirebilmeleri için öğretmen ve ailelerinin onları çok iyi anlaması ve olumlu bir şekilde yönlendirebilmesi için birlikte oynayabilecekleri oyun veya etkinliklere gereksinimi vardır. Bu etkinlikler, kitaplar nesnelere, insanlar veya televizyonda izledikleri programlardan yola çıkarak aralarındaki benzerlikler, farklılıklar, çeşitli şekillerde gruplayabilme, farklı oyuncaklar sunma, nesnelere, insanları ve karakterlerin özelliklerini değiştirme, hayal güçlerini kullanarak yeni şeyler ortaya koyma resim müzik sanat dallarını tanıtmaya... vb. niteliklerde olmalıdır. Ancak bu çocukların eğitiminde her şeyden önemlisi öncelikle öğretmen ve ailelerin hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını kullanmaları büyük önem taşımaktadır (1).

***Tablo4.6'** da örnekleme oluşturan çocukların ilgi alanları incelendiğinde %23.2'si resim ve el sanatları; %20.3'ü bitki ve hayvanlar; %15.9'u tiyatro drama;%11.6'sı Spor; %8.7'si müzik ve şiir,öykü ; %4.3'ü koleksiyon ve uzay bilimleri ile ilgilenmekte olduğu görülmektedir.

Üstün ve özel yetenekli çocukların ilgi alanları ile ilgili koleksiyonlar yaptıkları belirtilmektedir (16). Üstün ve özel yetenekli çocukların en az bir alanda özel ilgi ve yeteneğinin olduğu ve ilgileri doğrultusunda sabırla ve

yoğun bir dikkatle çalıştıkları gözlenmiştir (17). Araştırmanın sonucuna bakıldığında, çalışmaya katılan çocukların en az bir alana karşı ilgili oldukları görülmüştür.

*Örnekleme yer alan çocukların % 55.1'i masal, hikaye kitaplarını; %23.3'ünün bilimsel; %21.7'sinin ise gazete ve dergileri okumaktan zevk aldıkları bulunmuştur.

Üstün ve özel yetenekli çocukların kitaplara karşı aşırı ilgilerinin olduğu yapılan çalışmalarda da belirtilmiştir. Çocuklar ilgi alanlarına hitap eden kitapların yanısıra, hayal güçlerini destekleyen hikaye kitaplarını da tercih ettikleri belirtilmektedir (3,5,16,17).

* Örnekleme oluşturan çocuklarının % 72,5'nin hayali arkadaşları yokken; %2.5inin hayali arkadaşlarının olduğu bulunmuştur. Üstün yetenekli olmayan hayal gücü gelişmiş olan çocuklarda da "hayali oyun arkadaşlığı" olmasına rağmen toplumsal gelişim özellikleri açısından üstün yetenekli çocukların bir bölümünün yalnız başına oynanan bireysel oyunları tercih ettikleri, özellikle anlaksal gelişimi yüksek olanların hayali arkadaşlarının olduğuna değinilmektedir (2,17).

*Örnekleme yer alan çocukların %, 59.4'ü destek eğitim almazken, % 40.6'sının destek eğitim aldığı görülmektedir. Destek eğitim alan öğrencilerin aldıkları eğitim; yetenekleri doğrultusunda olduğu ebeveynleri tarafından bildirilmiştir. Ailelerin çocukların yeteneklerini geliştirmeleri doğrultusunda istekli oldukları ve yapılan görüşmelerde maddi imkanları ölçüsünde bunu gerçekleştirdikleri görülmüştür.

***Tablo 4.7'** de Örnekleme yer alan çocukların, sağlık sorunlarına göre dağılımına bakıldığında ise, % 59.4'ünün hiçbir sağlık sorunu yaşamadığı,% 27.5'inin alerjik reaksiyonları olduğu;%4.3'ünün ise kulak enfeksiyonunun olduğu görülmektedir.

***Tablo 4.8'** de, örnekleme yer alan çocukların velilerinin ailelerinde üstün veya özel yetenekli kimlerin olduğuna dair sorulan soruya verdikleri cevapların dağılımı yer almaktadır.

*Örnekleme yer alan çocukların,%26.1'inin kuzeni; %20.3'ünün amca-teyze-dayı ya da halası; %11.6'sının annesi %7.2'sinin babası;

%4.3'ünün kardeşi üstün veya özel yetenekli olduğu görülmektedir. %30.4'ünün ise ailesinde hiç üstün ya da özel yetenekli birinin bulunmadığı görülmektedir.

Okulöncesi dönemde bazı eğitimciler, çocuklardaki üstün ve özel yetenekleri belirleyebilmek için öğretmen ve ailelerin kullanabileceği "Davranış Karakteristiği Formları" geliştirmişlerdir. Üstün ve özel yetenekli çocukların ebeveynleri, çoğu kez çocuklarının yeteneklerini bir bütün olarak değerlendiremezler. Onlar sadece çocuklarının üstün olduğu alanda sahip oldukları özellik ve yeteneklerle değerlendirirler (40).

*Velilerin ve öğretmenlerin, çocukların bilişsel gelişim sorularına ilişkin maddelere verdikleri cevaplar incelendiğinde, bilişsel gelişim sorularından 1., 4., 6., 8., 11., 14., 17., 18., 19., 21., 27., 29., 31., 32., 33., 34., sorularda, iki grup arasında anlamlı farklılık bulunmakla birlikte ***Tablo 4.9'**e göre genel olarak bilişsel gelişim maddeler incelendiğinde de iki grup arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,05$).

Çocukların bilişsel gelişim sorularında velilerin diğer gelişim alanlarına göre daha çok soruda yüksek dereceli değerlendirmeler yaptığı görülmüştür.

Bu alanla ilgili toplam 35 soru bulunmaktadır. Burada alınabilecek en az puan 35, en fazla puan ise 140'dır. Çalışmaya katılan velilerin bu alandaki sorulara ortalama 120.1 toplam puan verdikleri, öğretmenlerin ise 115,5 toplam puan verdikleri görülmektedir.

*Velilerin ve öğretmenlerin, çocukların motor gelişim sorularına ilişkin maddelere verdikleri cevaplar incelendiğinde; 1., 5., 6. sorularda, iki grup arasında anlamlı farklılık bulunmakla birlikte ***Tablo 4.10'**a göre genel olarak motor gelişim maddeler incelendiğinde de iki grup arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p > 0,05$).

Motor beceri alanında 5 soru vardır. Burada alınabilecek en az puan 6, en fazla puan ise 24'tür. Çalışmaya katılan velilerin bu alandaki sorulara ortalama 20.6 toplam puan verdikleri, öğretmenlerin ise 20.3 toplam puan verdikleri görülmektedir.

Motor becerilerdeki yeteneğin somut bir değerlendirme ile belirlenebilmesi, bu maddelerdeki veli-öğretmen ortalama puanların birbirine yakın bir değerde olmasına sebep olduğu düşünülmektedir.

*Velilerin ve öğretmenlerin, çocukların dil gelişimi sorularına ilişkin maddelere verdikleri cevaplar incelenmiştir. Bu tabloya göre 44., 52. sorularda, iki grup arasında anlamlı farklılık bulunmakla birlikte ***Tablo 4.11**'e göre genel olarak dil gelişimi maddeler incelendiğinde de iki grup arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,05$).

. Dil gelişim alanında toplam 10 soru bulunmaktadır. burada alınacak en az puan 10 en yüksek puan ise 40' dır. Çalışmaya katılan velilerin bu alandaki sorulara ortalama 33.2 toplam puan verdikleri, öğretmenlerin ise 30.6 toplam puan verdikleri görülmektedir.

*Velilerin ve öğretmenlerin çocukların sosyal duygusal gelişim sorularına ilişkin maddelere verdikleri cevaplar incelenmiştir. Bu tabloya göre 53., 59., 62., 63., 65., 72., 73., 76. sorularda iki grup arasında anlamlı farklılık bulunmakla birlikte ***Tablo 4.12**'ye göre genel olarak dil gelişim maddeler incelendiğinde de iki grup arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($p > 0,05$).

Sosyal duygusal gelişim alanında toplam 33 soru bulunmaktadır. Bu kısımdan alınacak en düşük puan 33, en yüksek puan ise 132'dir. Çalışmaya katılan velilerin bu alandaki sorulara ortalama 114,3 toplam puan verdikleri, öğretmenlerin ise 111,4 toplam puan verdikleri görülmektedir.

Ebeveynlerin, özellikle çocuklarının genel zihinsel ve özel yetenek açısından gösterdikleri gelişme hızını, duygusal ve toplumsal gelişme alanlarında gösterememelerine dikkat etmeleri gerekmektedir.

Duygusal zekânın akademik zekâdan ayrıldığı en önemli nokta doğuştan gelmemesi, yaşam boyu geliştirilebilen bir zekâ türü olmasıdır (40). Bu görüşten yola çıkarak, çocuğun sosyal- duygusal gelişimlerinin çevresel faktörlere göre şekillendiği söylenebilir. Araştırmaya katılan çocukların veli

ve öğretmen değerlendirmelerine bakacak olursak, değerlendirme puanlarının birbirine yakın ve yüksek derecede olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan araştırmalara göre, çocukların duygusal zeka düzeyi ile yetiştikleri evre koşulları ve model aldıkları kişiler arasında yüksek bir korelasyon bulunmaktadır (40).

Çocukların bilişsel ve dil gelişim alanlarında veliler ve öğretmenler arasında anlamlı farklılıkların bulunması, velilerin bu gelişim alanlarında çocuklarına daha yüksek puanlar vermesine karşın öğretmenlerin ortalamaya yakın puanlar vermesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ailelerin özellikle çocukların bilişsel ve dil alanlarında çocuklarından beklentilerinin yüksek olduğu da düşünülebilir.

Anne ve babalarla yapılan bir çalışmaya göre; anne ve babaların genellikle çocukların üstün yetenekli olup-olmadıklarını ayırt edebildikleri ancak iyi eğitimli bazı anne ve babaların üstün yetenekliliğe işaret eden davranışları “normal” olarak yorumlayıp üstün yeteneklilik durumunu fark edemediklerini göstermektedir (35). Dönmez’in aktardığına göre, Hodge ve Kemp, yaptıkları bir çalışmada, okul öncesi öğretmenleri ile yapılan çalışmalar, öğretmenlerin anne ve babalara göre üstün yetenekli çocukları fark etmekte güçlük çektiklerini, öğretmenlerin değerlendirmelerinin tek başına kullanılmasının doğru bir yöntem olmadığını belirtmişlerdir. Ancak, stn yetenekli çocukların potansiyellerini gerçekleştirebilmeleri için erken yıllarda anne-baba ve ğretmen gözlemlerinin çok önemli, ölçüm araçları olduğu göz önünde bulundurularak gerekli bilgi ve beceriler konusunda anne-baba ve öğretmenlerin yönlendirilmesi gereği ortadadır (35).

6. SONUÇLAR

Bu araştırma, Ankara ili merkez ilçesinde kamu kuruluşlarına bağlı kreş, yuva ve bakımevlerine devam eden, öğretmenleri tarafından üstün ve özel yetenekli olduğu düşünülen 3–6 yaş grubu çocukların öğretmenleri ve velileri ile bu çocukların bebeklik ve okul öncesi döneme ait gelişim özelliklerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Çalışmaya katılan 35 kız öğrencinin güzel Sanatlar, dil gelişimi, matematik, spor ve müzik alanlarında başarı gösterirken, bilgisayar ve fen bilimleri alanlarında başarılı hiç kız çocuğu olmadığı görülmektedir.

Çalışmaya katılan 34 erkek çocuğunun yetenek alanlarına bakıldığında; erkek çocuklar matematik, teknoloji fen bilimleri, bilgisayar ve güzel sanatlar ve müzik alanlarında yetenekli olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan çocuklardan, Spor alanında başarılı erkek çocuğunun olmadığı dikkat çekmektedir.

*Çalışmaya katılan 35 kız öğrencinin yetenek alanları incelendiğinde sırasıyla en fazla Güzel Sanatlar alanında başarı gösterirken, Dil Gelişimi; Matematik, Spor ve Müzik alanında başarı gösterdikleri görülmektedir. Çalışmaya katılan çocuklardan, Bilgisayar ve Fen Bilimleri alanlarında başarılı hiç kız çocuğu olmadığı görülmektedir.

*Çalışmaya katılan 34 erkek çocuğunun yetenek alanlarına bakıldığında ise, sırasıyla matematik alanında; teknoloji alanında; fen bilimleri, bilgisayar ve güzel sanatlar ve müzik alanında yetenekli olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan çocuklardan, Spor alanında başarılı erkek çocuğunun olmadığı görülmektedir.

Örneklem grubunu oluşturan çocukların cinsiyete göre bebeklik dönemine ait gelişim özelliklerinin kazanımının dağılımına bakıldığında;

*Doğum boy uzunluğu maddesine göre kızların ortalama doğum boy uzunluğu 52,2 cm iken erkeklerin boy uzunluğunun ortalama 52,6 cm olduğu görülmektedir.

*Doğum ağırlığına bakıldığında; kızların ortalama doğum ağırlığının ortalama 3,4 kg iken erkeklerin doğum boy uzunluğu ortalama 3,6 kg olduğu görülmektedir.

*Diş çıkarma aylarına bakıldığında kız çocukların ortalama 8,5.ayda erkek çocukların ise ortalama 8,8. ayda diş çıkardıkları görülmüştür.

*Kız çocukların baş kontrollerini ortalama 2,3. haftada kazanırken erkeklerin baş kontrollerini ortalama 2,5. haftada kazandıkları görülmektedir.

*Desteksiz oturma becerisi incelendiğinde, erkek ve kızların ortalama 5,4. ayda bu beceriyi kazandıkları görülmektedir.

*Uzanma becerisinin kazanımında kızlar ortalama 3,6 ayda; erkekler ise ortalama 4. ayda bu beceriyi kazandıkları görülmektedir.

*Emekleme becerisinin kazanımına bakıldığında, çalışmaya katılan 69 çocuğun; 29 erkek ve 33 kız olmak üzere toplam 62 tanesinin bu beceriyi kazandığı görülmektedir. Kızların ortalama 9.5. ayda; erkekler ise 8,6. ayda emekledikleri görülmektedir.

*Sıralama becerilerine bakıldığında; kızların ortalama 10,4. ayda; erkeklerin ise 10,2. ayda sıralamaya başladıkları görülmektedir.

* Yürüme becerisinin kazanımına bakıldığında ise kız çocukların ortalama 11,5. ayda; erkeklerin ise ortalama 11,3. ayda yürüdükleri görülmüştür.

*Üç tekerlekli bisiklete binme becerisine bakıldığında; kız çocukların ortalama 26,4 ayda; erkek çocukların ise ortalama 21,1 ayda üç tekerlekli bisiklete bindikleri görülmüştür.

*İki tekerlekli bisiklete binme becerisi incelendiğinde ise toplam 33 çocuğun iki tekerlekli bisiklete binebildiği görülmüştür. İki tekerlekli bisiklete binebilen kız çocukları ortalamasına bakıldığı zaman 53,5 ay; erkek çocuklarının ise ortalamasının 57,7 olduğu görülmüştür.

*Karalama becerisinin kazanımı incelendiğinde; kız çocuklarının bu becerileri 20,8 ayda; erkek çocuklarının ise karalama becerisini 20,5 ayda kazandığı görülmektedir.

*Kaşık kullanma becerileri incelendiğinde kızların ortalama 17,4. ayda; erkeklerin ise 18. ayda kaşık kullanmaya başladığı görülmektedir.

*Kızlar bardaktan su içme becerisini ortalama 13,6. ayda kazanırken; erkeklerin ortalama 11,8. ayda kazandıkları görülmektedir.

* İlk sözcüğü söyleme becerisine bakıldığında; kızların ilk sözcüklerini ortalama 9. ayda; erkeklerin ise ortalama 9,1. ayda söyledikleri görülmektedir.

*İki kelimeli cümle oluşturmaya bakıldığında; kızların ortalama 14,5. ayda; erkeklerin ortalama 14,4. ayda iki kelimeli cümleleri kurdukları görülmüştür.

*Tam anlaşılır konuşma becerisini kız çocuklarda 19. ayda gerçekleşirken; erkek çocuklarda 23. ayda geliştiği görülmüştür.

* Ev adresini söyleyebilme becerisi incelendiğinde toplam 42 öğrencinin bu beceriyi kazandığı görülmüştür. Beceriyi kazanmış 20 kız öğrencinin ortalama 38,7. ayda kazandığı; beceriyi kazanmış 22 erkek öğrencinin ise bu beceriyi 60,8. ayda kazandığı görülmektedir.

*Telefon numarasını söyleme becerisi incelendiğinde 25 kız öğrencinin bu beceriyi kazandığı görülmüş aritmetik ortalamasının ise 46,3 olduğu bulunmuştur. 26 erkek öğrencinin aritmetik ortalaması ise 55,3 ay olduğu bulunmuştur.

*Anne baba mesleğini söyleme becerisi incelendiğinde; beceriyi kazanmış 29 kız öğrencinin aritmetik ortalaması 42,2 ay bulunurken; 31 erkek öğrencinin aritmetik ortalaması 38,7 ay bulunmuştur.

* İlk şarkı ya da şiirini söyleme becerisi incelendiğinde kız öğrencilerin bu beceriyi 22,5 ayda; erkek öğrencilerin ise 27. ayda kazandığı görülmektedir.

*Harfleri tanıma becerisi incelendiğinde; beceriyi kazanmış 18 kız öğrencinin aritmetik ortalaması 51,6 ay; beceriyi kazanmış 27 erkek öğrencinin aritmetik ortalamasının 44,7 ay olduğu görülmektedir.

*Okuma becerisi incelendiğinde; beceriyi kazanmış 12 kız öğrencinin ortalaması 59; 6 erkek öğrencinin aritmetik ortalamasının ise 50 olduğu görülmüştür.

* Örnekleme oluşturan çocukların velilerinin, çocuklarının 0-3 aylıkken çevresindeki yüzlere ve nesnelere karşı ilgisinin nasıl olduğuna dair sorulan soruya verdikleri cevaplara göre dağılımına bakıldığında; örnekleme alan çocukların % 63,8'inin 0-3 aylık dönemde çevresi ile aşırı ilgili;

%34.8'inin Normal ve %1.4'ünün Çevresine karşı ilgisiz olduğu görülmektedir.

*Örnekleme oluşturan çocukların velilerinin Çocuklarının bebeklik döneminde kime bağlı olduğuna dair sorulan soruya verdikleri cevapları değerlendirildiğinde, çocukların % 63.8 inin anneye bağımlı; % 14.5'inin babaya bağımlı; % 11.6'sının ise herhangi bir yakınına bağımlı; % 10.1'inin ise hiç kimseye bağımlı olmadığı görüldü.

Çalışmaya katılan çocukların en çok tercih ettikleri oyuncak türlerine bakıldığında ise; %46.4'ünün Lego; %39.1'inin Yap-boz;%8.7'sinin Araba; %4.3'ünün diğer oyuncakları tercih ettiği görülmüştür.

*Örnekleme oluşturan çocukların harfleri söylerken zorluk çekip – çekmeme durumu incelendiğinde, % 66.7'sinin herhangi bir harfi söylerken zorluk çekmediği; %33.3'ünün ise bazı harfleri söylerken zorlandığı görülmüştür.

*Örnekleme oluşturan çocukların velilerinin; zaman zaman çocuklarına ulaşamadıklarını hissedip-hissetmemelerine dair sorulan soruya verdikleri cevapları incelendiğinde; Velilerin %43.5'i "Hayır hiçbir zaman derken, %31.9'u "Evet, nadiren" ; %18.8'i "Evet sıklıkla"; %5.8'i "Evet her zaman" seçeneğini işaretlediği görülmüştür.

Örnekleme oluşturan çocukların velilerinden % 37.7'si, çocuklarına ayırdıkları zamanı kitap okuma, televizyon seyretme, oyun, sohbet, spor aktiviteleri yaparak; %21.7'si kitap okuyarak; %14.5'i oyun oynayarak; %13'ü sohbet ederek; %8.7'si sinema ve televizyon seyrederek; % 4.3'ü ise Spor yaparak değerlendirdiği görülmektedir.

Örnekleme oluşturan çocukların ilgi alanları incelendiğinde %23.2'si resim ve el sanatları; %20.3'ü bitki ve hayvanlarlar; %15.9'u tiyatro drama; %11.6'sı Spor; %8.7'si müzik ve şiir, öykü ; %4.3'ü kolleksiyon ve uzay bilimleri ile ilgilenmekte olduğu görülmektedir.

*Örnekleme yer alan çocukların % 55.1'i masal, hikaye kitaplarını; %23.3'ünün bilimsel; %21.7'sinin ise gazete ve dergileri okumaktan zevk aldıkları bulunmuştur.

*Örnekleme oluşturulan çocuklarının % 72,5'nin hayali arkadaşları yokken; %2.5inin hayali arkadaşlarının olduğu bulunmuştur.

*Örnekleme yer alan çocukların %, 59.4'ü destek eğitim almazken, % 40.'sının destek eğitim aldığı görülmektedir.

Örnekleme yer alan çocukların, sağlık sorunlarına göre dağılımına bakıldığında ise, % 59.4'ünün hiçbir sağlık sorunu yaşamadığı,% 27.5'inin alerjik reaksiyonları olduğu;%4.3'ünün ise kulak enfeksiyonunun olduğu görülmektedir.

Örnekleme yer alan çocukların,%26.1'inin kuzeni; %20.3'ünün amca-teyze-dayı ya da halası; %11.6' sının annesi% 7.2'sinin babası; %4.3' ünün kardeşi üstün veya özel yetenekli olduğu görülmektedir. %30.4' ünün ise ailesinde hiç üstün ya da özel yetenekli birinin bulunmadığı görülmektedir.

Çocuğun Gelişim Alanlarının Değerlendirme Formu'na göre, öğretmen ve velilerin, çocukların bilişsel gelişim alanına ait sorulara verdikleri cevaplar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Çocuğun Gelişim Alanlarının Değerlendirme Formu'na göre, göre öğretmen ve velilerin, çocukların motor gelişim alanına ait sorulara verdikleri cevaplar arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Çocuğun Gelişim Alanlarının Değerlendirme Formu'na göre, göre öğretmen ve velilerin çocukların dil gelişim alanına ait sorulara verdikleri cevaplar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Çocuğun Gelişim Alanlarının Değerlendirme Formu'na göre, göre öğretmen ve velilerin çocukların sosyal duygusal gelişim alanına ait sorulara verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

7. ÖNERİLER

Üstün ve özel yetenekli çocukların erken dönemde belirlenmesi, oldukça dikkat ve sıkı gözlem gerektiren bir iştir. Bu çocukların erken dönemde tanınması, erken eğitim programlarına erken başlanılmasını sağlamakta ve çocuğun yetenekleri doğrultusunda geliştirilmesine olanak sağlamaktadır.

Velilerin ve öğretmenlerin bu çocukları değerlendirirken kayıt tutması, hangi davranışı ne zaman kazandığına dair ipuçları vereceğinden, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Tutulan bu kayıtların değerlendirmeleri ve bir arda toplanıp derlenmeleri ile kontrol listeleri oluşturulabilir, böylece üstün ve özel yetenekli çocukların erken dönemde gösterdiği özellikler belirlenebilir. Tüm bu gözlemler yapılırken gerek ailelerin ve gerekse öğretmenlerin çocuğu objektif olarak değerlendirdiklerinden emin olmak gerekmektedir.

Ailelerin üstün ve özel yetenekli çocukların gelişim özellikleri hakkında bilgilendirmeleri ve yönlendirilmeleri, uzman desteği almaları gerekmektedir. Böylece erken zamanda, doğru müdahalenin gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.

Öğretmenlerin ise yine bu konuda bilgilendirici seminer, hizmet içi eğitim almaları, sınıf düzenini ve müfredatlarını üstün ve özel yetenekli çocuğun da dahil olabileceği bir şekilde düzenlenmesine önem vermesi gerekmektedir.

Öğretmenlerin ve ailelerin gerekli durumlarda iş birliği yapması ve gerekirse, bir uzmanla birlikte çalışıp, çocuğun problem durumuna erken müdahale ederek, sorunun erkenden önüne geçilmesi, ortaya çıkabilecek bir sorunun erken dönemde büyümeden çözülmesini sağlayacaktır.

Tüm bunların sağlanabilmesi için velilerin ve öğretmenlerin iyi bir gözlemci, eğitime, bilgiye açık kişiler olması endişeye kapılmadan sorunların çözümüne ulaşılması büyük önem taşımaktadır.

8. KAYNAKLAR

1. **DAĞLIOĞLU, E.H.** (2004). "Okul öncesi Çağdaki Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimleri"; 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
2. **ATAMAN, A.** (2004). "Üstün Zekalı ve Üstün Özel Yetenekli Çocuklar" 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş Makaleler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
3. **DÖNMEZ, N. B., KURT,Ş.** (2004): "Bebeklik ve Okul öncesi Dönemde Üstün Yetenekli Çocukların ve Ailelerinin Yönlendirilmesi", 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
4. **AKİN, C. (2004).** "Messages For Parents And Teachers", Gifted Child Today, Vol. 21 (2), p. 14-18
5. **METİN, N.** (1999): "Üstün Yetenekli Çocuklar" Özaşama Matbaacılık, Ankara.
6. **ENÇ, M., ÇAĞLAR, D., ÖZSOY, Y.** (1975). "Özel Eğitime Giriş" Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 49, Kalite Matbaası, Ankara
7. **ÖZSOY, Y.; ÖZYÜREK, M.; ERİPEK, S.** (1988) "Özel Eğitime Muhtaç çocuklar, Özel Eğitime Giriş" Karatepe Yayınları, Ankara
8. **GÜZEL, B. Y.** (2002). Üstün yetenekliliğin belirlenmesinde Yardımcı Yeni bir Yaklaşım Dabrowski'nin Aşırı Duyarlılık Alanları. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
9. **RENZULLİ, J., S.** (1986). "The Treering Conception of Giftedness: A Developmental Model for Creative Productivity. Conception of Giftedness". Press syndicate of the University of Cambridge, Cambridge
10. **I. Özel eğitim Konseyi Ön Raporu.** (1991). MEB Yayınlar Dairesi Başkanlığı, Ankara

11. **HARRİSON, C.** (2004). "Giftedness in Early Childhood: The Search For Complexity and Connection". *Roeper Review*, Vol. 26 (2), p. 78-85
12. **KİTANO, M.** (1990). "Intellectual Abilities And Psychological Intensities In Young Children Implications For The Gifted". *Roeper Rewiew*, Vol. 13 (1).
13. **COLANGELO, N.** (2002). " Counselling Gifted and Talented Students" *The National Research Center On yhe Gifted And Talented*
14. **MEADOR, K.** (1996). "Meating The Needs Of Young Gifted students", *Childhood Education*, Vol. 73, p. 6-9
15. **CHO, S.; AHN, D.** (2003). "Strategy Acquisition And Maintenance of Gifted and Young Gifted Children", *Exceptional Children*, Vol. 69 (4), p. 497-505
16. **ERSOY, Ö; AVCI, N.** (2004). "Üstün zekalı ve Üstün Yetenekliler" 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş Makaleler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
17. **PORTER, L.** (1999): *Gifted Young Children Guide for Teachers and Parents*. Open University Press Buckingham,
18. **SNOWDEN, P; CHİRİSTİAN, L.** (1999). "Parenting The Young Gifted Child: Supportive Behaviours" *Roeper Rewiew*, Vol. 21 (3), p. 215-221
19. **TOLAN, S.** (1990). "Healping Your Highly Gifted Child". *Eric Digest #E477, Clearing House on Handicapped And Gifted Children*.
20. **KİTANO, M., K. ve Kirby, D., F.** (1986). "Gifted Education: A Comprehensive View" Little Brown And Company, Boston.
21. **ENÇ, M.** (1973). "Üstün Beyin Gücü" Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 35, Kalite Matbaası, Ankara
22. **DAVASLIGİL, Ü; UZUN, M., ÇEKİ, E.; Köse, A.; Çapkan, N. ve Şirin, M., R.** (2004). "Üstün Yetenekli çocuklar Durum Tespiti Komisyonu Ön Raporu" Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.

- 23. SANKAR, N.** (1999). "Gifted Preschoolers: Parent And Teacher Views On Identification, Early Admission And Programing" Roeper Review, Vol. 21
- 24. HARRISON, C.** (2000). "But three-year-olds..." glass Ceilings in Early Childhood-İmplications for Gifted Children"Avustralian Journal of Early Childhood Assoiation; June 2000,vol.25 (2) p. 22
- 25. SMUTNY, J., F.** (1997). "Teaching Young Gifted Chidren in the Regular Clasrooms." ED445422 2000-05-00, ERIC Digest.E 595.(www.ericed.gov)
- 26. SMUTNY, J., F.** (1999). "A Special Focus On Young Gifted Children" Roeper Rewiew, Vol. 21 (3), p. 72-73
- 27. ÖMEROĞLU, E.** (2004):Okul öncesinde Üstün Çocuklar ve Eğitimi, 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş Makaleler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul
- 28. STRANG, R.** (1960): "Helping Your Gifted Child)"-----
- 29. DAMIANI, V.** (1997). "Young Gifted Children Research And Practice". Gifted Child Todey Magazine, Vol. 20 (3), 28-25
- 30. SAYLER, M.** (1994); "Investigation Of Talented Students" University of North Teksas, Denton TX
- 31. ÇAĞLAR, D.** (2004). "Üstün Zekalı Çocukların Eğitimi Ve Öğretimi" Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- 32. ÇAĞLAR, D.** (2004). "Üstün Zekalı Çocukların Özellikleri". Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- 33. MCCARNEY** (1987). " Gifted Education Scale". Hawthorne Educational Services, Columbia.
- 34. SHAUNESSY, E.** (2003). "State Policies Regarding Gifted Education", Gifted Chil Today, Vol. 26 (3), p. 16-23
- 35. GROSS, M.** (1999). "Small Poppies: Highly Gifted Children İn The Early Years", Roeper Review, Vol. 21

- 36. TUCKER, B.** ve Hafenstein, N.,I. (1997). "Psychological Intensities In Young Gifted Children". Gifted Child Quarterly, Vol. 41(3), 66-75
- 37. WHITE, D. (2003).** " Philosophy And Theory In The Study Of Gifted Children" Roeper Review, Vol. 26 (4), p. 16-20.
- 38. ONİS, M (2006).** **WHO Child Growth Standarts**, "Windows of achievement for motor milestones" Acta Paediatrica suppl 450 p.86-95
- 39. ARTUT, K (2006)** "Okul Öncesi Resim Eğitiminde Çocukların Çizgisel Gelişim Düzeylerine İlişkin Bir İnceleme" Ç.Ü.Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı egitim.cu.edu.tr/myfiles/open.aspx?file=545.doc
- 40. YILMAZ, M; YILAN, G, (2004).** "Üstün Yetenekli Çocukların Aillerinin Duygusal Zeka Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi", 1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı p.379-390. Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- 41. ANLAR, B; YALAZ, K. (1990).** "Denver 2 Gelişimsel Tarama Testi Türk Çocuklarına Uyarlanması ve Standardizasyonu" Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Nörolojisi Gelişimsel Tıp Araştırmaları Grubu, Ankara.
- 42. CİRHİNLİOĞLU, F, G. (2001).** "Çocuk Ruh Sağlığı ve Gelişimi: Okul Öncesi Dönem" Nobel Yayınları, Ankara.

ÇOCUĞUN ADI SOYADI:

TARİH:

DOĞUM TARİHİ:

CİNSİYETİ: KO EO

OKULU:

Formu dolduranın yakınlık derecesi:

Çocuğun Gelişim Alanını Değerlendirme Formu

Bu form, çocuklarınızın 0-6 yaş dönemindeki gelişimleri hakkında detaylı bilgi edinebilmek için hazırlanmıştır. Lütfen, soruları dikkatlice okuyarak, vereceğiniz cevapları ① ② ③ ④ şeklinde derecelendiriniz.

①= Hiç ②=Arada bir(seyrek olarak) ③= Sık sık ④= Her zaman / en iyi şekilde

NO:		DEĞERLENDİRME DERECELERİ			
		①	②	③	④
1	Çevresinde olup biten olaylara karşı aşırı meraklıdır; nedenini niçinini sorgular.	①	②	③	④
2	Çevresindeki nesnelere karşı aşırı meraklıdır (ne işe yarar, nasıl çalışır...vb).	①	②	③	④
3	Çevresindeki insanların fikirlerine karşı aşırı meraklıdır.	①	②	③	④
4	Kendi seçtiği oyunlara dikkatini uzun süre yoğunlaştırabilir	①	②	③	④
5	Verilen herhangi bir aktivitede dikkatini uzun süre yoğunlaştırabilir.	①	②	③	④
6	Doğumu cinsiyeti ve vücut organları ile ilgili çok soru sorar	①	②	③	④
7	Soyut kavramlarla ilgili çok soru sorar (ölüm,aşk sevgi, barış,ruh).	①	②	③	④
8	Dikkati çeken bir bellek gücüne sahiptir. (hafızası güçlüdür)	①	②	③	④
9	Çok önceden yaşanmış bir olayı ayrıntısıyla anlatır.	①	②	③	④
10	Çok önceden duyduğu yabancı bir kelimeyi ya da yeni öğrendiği bir kelimeyi aklında tutar.	①	②	③	④
11	Öğrenmeden önce bir işin nasıl yapıldığını bir kere göstermeniz yeterlidir.	①	②	③	④
12	Öğrenmeden önce sözel olarak anlatılması yeterlidir.	①	②	③	④
13	Karşılaştığı bir olayı, kimseden yardım almadan kendi çabası ile anlamaya ve çözmeye çalışır.	①	②	③	④
14	Yeni şeyler öğrenmeye meraklıdır.	①	②	③	④
15	Rakamlarla oyun oynamayı sever.	①	②	③	④
16	Nesneleri saymayı sever.	①	②	③	④
17	Muhakeme yeteneği gelişmiştir. Sebep-sonuç ilişkileri kurmada başarılıdır.	①	②	③	④
18	İki nesne ya da iki olay arasındaki benzerlikleri kolaylıkla fark edebilir.	①	②	③	④
19	İki nesne ya da iki olay arasındaki farklılıkları kolaylıkla fark edebilir.	①	②	③	④
20	Nesne ya da olaylardaki anormallikleri kolaylıkla fark edebilir.	①	②	③	④
21	Görünüşte ilişkili olmayan fikirler arasında ilişki kurabilir.	①	②	③	④
22	Problem çözerken kısa sürede sonuca ulaşır.	①	②	③	④
23	Problem çözerken sonuca ulaştıktan sonra alternatif çözüm yolları bulmak için uğraşır.	①	②	③	④
24	Daha önceden öğrendiği bilgileri kullanarak yeni problemleri çözmeye çalışır.	①	②	③	④
25	Eğer ... olsa...vb (eğer yağmur yağarsa) ile başlayan cümleler ile ilgili mantıklı ancak değişik fikirler üretir.	①	②	③	④
26	Olaylar ile ilgili kolaylıkla tahmin yürütebilir.	①	②	③	④
27	Girişimci ve ataktır. Yeni şeyler yapmak ister.	①	②	③	④
28	Yaşlarına göre bir çok konuda daha fazla bilgisi vardır.	①	②	③	④
29	Her ortamda dikkatli bir gözlemcidir.	①	②	③	④
30	Sürekli yeni fikirler üretir.	①	②	③	④
31	Bilmece ve bulmacalarla uğraşmaktan keyif alır.	①	②	③	④
32	Lego gibi oyuncaklarla, yap bozlarla oynamaktan büyük zevk alır.	①	②	③	④
33	Yeni ve değişik oyunlar yaratır.	①	②	③	④
34	İlgi duyduğu alanlarda yaratıcıdır.	①	②	③	④
35	Hareket gerektiren olayları sever	①	②	③	④
36	Fiziksel beceri gerektiren etkinliklerde enerjiktir.	①	②	③	④

AİLE ÇOCUK BİLGİ FORMU

Sayın Veliler; Bu form, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tez Çalışmasının bir parçasıdır. Amaç; Üstün ve özel yetenekli çocukların, okul öncesi ve bebeklik dönem gelişimlerini belirlemek, bu alanda yapılacak olan çalışmaları desteklemek ve bu çocukların erken dönemde tanınmasını sağlamaktır. Bu formdaki bilgiler, farklı bir amaçla kullanılmayacaktır.

ÇOCUĞUN ADI-SOYADI : **Uygulama Tarihi :**

DOĞUM TARİHİ / YERİ : **OKULU :**

CİNSİYETİ: **BİLGİYİ VEREN KİŞİ :**

ANNE-BABA BİLGİLERİ

ANNE

BABA

KARDEŞ BİLGİLERİ

ADI SOYADI			DOĞUM TARİHİ	CİNSİ-YETİ	OKULU SINIFI	ÇALIŞIYORSA MESLEĞİ
DOĞUM TARİHİ/ YERİ			1-			
EN SON BİTİRDİĞİ OKUL						
ÇALIŞTIĞI KURUM			2-			
MESLEĞİ						
BİLDİĞİ YABANCI DİL (LER)			3-			
EV ADRESİ/ CEP TELEFON İŞ TELEFONU E-MAİL						
HERHANGİ BİR HASTALIK VARMİ?			4-			
ÖZ-ÜVEY	①EVET ② HAYIR	①EVET ② HAYIR				
SAĞ-ÖLÜ	①EVET ② HAYIR	①EVET ② HAYIR				
KAN GRUBU						

Çocuk kim ile birlikte yaşıyor:
Ailenin aylık geliri:

1-Çocuğunuzun yetenekli olduğunu düşündüğünüz alan	2- Doğum Vücut ağırlığı	3- Doğum boy uzunluğu	4- Başını dik tutma
5- Oyunaçına uzanma	6- Desteksiz oturma	7- Emekleme	8- Sıralama
9- Yürüme	10-Diş Çıkarma Yaşı	11- Bardağı tutup su içme	12- Anne Sütü Alma Süresi
13- Ek Besinlere Hangi Ayda Geçtiniz	14- Kaşıkla Kendi kendine yemek yemesi	15- Üç tekerlekli bisiklete binme	16- İki tekerlekli bisiklete binme
17- Kalemle Karalamalar Yapması	18- İlk Sözcüğünü söyleme	19- İki Kelimelik Cümle	20- Tam Anlaşılır Konuşma
21- Kendi Ev Adresini Öğrenme	22-Kendi Telefon Numarasını Öğrenme	23- Anne- Baba Mesleğini Öğrenme	24- İlk Şiir veya Şarkısını Öğrenme
25-Harfleri Kaç Yaşında Tanımaya Başladı?	26-Okumayı Kaç Yaşında Öğrendi?	27- Şimdiki boyu Şimdiki kilosu	28- KAN GRUBU

Çocuğunuzla ilgili aşağıdaki sorulardan gerekli sorulara birden çok maddeyi işaretleyebilirsiniz.

39- 0-3 aylıkken çevresindeki yüzlere ve nesnelere karşı ilgisi nasıldı?

- ① Çevresi ile aşırı ilgili ② Çevresine karşı ilgisiz
③ Normal

40- Anne ve babası ile olan ilişkileri nasıldı? (Anneye, babaya ya da bir yakınına aşırı bağımlılığı var mıydı?)

- ① Anneye bağımlı ② Babaya bağımlı ③'ya bağımlı (Bir yakınına bağımlı)

41- En sevdiği oyuncaklar nelerdir?

- ① Peluş oyuncaklar ② Bebek ③ Araba ④ Legolar
⑤ Yap-bozlar ⑥ Diğer (belirtiniz)

42- Çocuğunuz kaç senedir okul öncesi eğitim alıyor?

43- Sürekli kullandığı bir ilaç var mı?

- ① Var
② Yok

44- Herhangi bir ameliyat geçirdi mi?

- ① Bademcik ② Geniz eti ③ Kulağa tüp
④ Diğer (belirtiniz)

45- Bazı harfleri (sesleri) söylemede zorluk çeker mi? ("r" sesi yerine "y"demesi...vb) örnek verir misiniz?

- ① Zorluk çekmez ② Zorluk çeker (belirtiniz)

46- Çocuğunuz hangi elini daha çok kullanmakta?

- ① Sağ el ② Sol el ③ Her iki el

47-Zaman zaman kendi oyunu ya da çalışmasıyla meşgulken ona ulaşamadığınızı hissettiniz mi? (Adeta kendi dünyasında yaşıyormuş gibi...)

- ① Evet, her zaman ② Evet, sıklıkla
③ Evet, Nadiren ④ Hayır hiçbir zaman

48- Ona özel zaman ayırabiliyor musunuz? Cevabınız evet ise, bu zamanı nasıl geçiriyorsunuz?

- ① Kitap okuma ② Sinema/Televizyon seyretme ③ oyun
④ Sohbet ⑤ Spor ⑥ Diğer.....

49- Özel ilgi alanları ve hobileri nelerdir?

- ① Resim,El Sanatları, ② ,Müzik ③ Spor,
④ Koleksiyon yapma ⑤ Bitkiler, Hayvan Besleme, ⑥ Uzay Bilimleri, ⑦ Şiir, Öykü Yazma
⑧ Yabancı dil ⑨ Tiyatro-drama ⑩ Diğer (belirtiniz)

ÇOCUĞUN GENEL İLGİ ALANLARI

Aşağıda gruplanmış olan maddelerden birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz

1- DİL ALANI	①Anadilde konuşma ②Okuma ③Yazma ④Yabancı dil (Açıklayınız)
2- MÜZİK ALANI	①Enstrüman çalma ②Müzik dinleme ③Beste yapma ④Diğer..... (Açıklayınız)
3- BİLGİSAYAR	①Pc de oyun oynama ②İnternette gezinme ③Yazılım programları ile ilgilenme ④Eğitsel Oyunlar oynama ⑤ Diğer.....(Açıklayınız)
4- GÜZEL SANATLAR	①Bale ②Tiyatro/Drama ③ Resim Yapma ④ El sanatları/Heykel...vb ⑤ Şiir/Öykü yazma ⑥ Diğer..... (Açıklayınız)
5- FEN BİLİMLERİ	①Uzay ②Hayvanlar ③Bitkiler ④İnsan Vücudu/Tıp ⑤ Yer kürenin yapısı/yeryüzü şekilleri⑥ Diğer.....(Açıklayınız)
6- MATEMATİK	①Gördüğü nesnelere sayma ②ikişerli,dörderli,ileri,geri geri sayma ③ 4 işlemleri hesaplamalar yapmak (Para hesabı...vb) ④ Diğer.....
7- SOSYAL BİLİMLER	①Ülkeler ②İnsanlar ③Haritalar ④Diğer.....(Açıklayınız)
8- TEKNOLOJİ	①Mekanik alet yapımı (radyo,elektrik devresi yapma) ②Teknolojik yenilikleri takip Etme (dergi, kitap okuma, internet, televizyon) ③ Yeni aletler icat etme ④Diğer..... (Açıklayınız)
9- TARİH	① Eski insanlar yaşayışları ②Eski devletler ③ Günümüzde var olan devletlerin tarihleri ④Diğer.....(Açıklayınız)
10- SPOR	① En az bir spor dalında başarılıdır ② Spor programlarını seyretmekten zevk alır ③ Spor olayları hakkında yorum yapar ④Diğer..... Yaptığı spor dalını belirtiniz.....
11-DİĞER	